Nulägesbeskrivning-livsmedelssystemet i Jämtlands län

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Titel:	Nulägesbeskrivning - livsmedelssystemet i Jämtlands län
Huvudförfattare:	Madeliene Larsen
Medförfattare:	Eva Engström, Maria Jönsson, Tina Olsson, Maria Pettersson
Diarienummer:	3106-2026
Utgivningsår:	2026
Omslagsbild:	Hanna Appelros

Förord

Denna nulägesbeskrivning har tagits fram som ett underlag till den regionala livsmedelsstrategin för Jämtlands län 2026–2035. Syftet är att ge en samlad och lättillgänglig bild av länets livsmedelssystem – från primärproduktion till konsumtion – och att belysa de förutsättningar, utmaningar och möjligheter som påverkar systemets utveckling.

Beskrivningen gör inte anspråk på att vara heltäckande, men lyfter de mest centrala faktorerna som påverkar länets livsmedelsförsörjning, konkurrenskraft och robusthet.

Innehåll

FÖRORD

SAMMANFATTNING

INLEDNING 8

1 ROBUST LIVSMEDELSKEDJA OCH FÖRSÖRJNINGSFÖRMÅGA 9

1.1 Ekologisk hållbarhet 9

1.2 Social hållbarhet 11

1.3 Ekonomisk hållbarhet 12

1.4 Livsmedelsberedskap 13

1.5 Svensk försörjningsförmåga och närliggande mått 14

1.5.1 Jämtlands läns försörjningsförmåga – en sammanfattning 15

2 FÖRUTSÄTTNINGAR I JÄMTLANDS LÄN 17

2.1 Geografi och klimat 17

2.2 Befolkning och demografi 18

2.2.1 Utbildningsnivå 19

2.3 Territoriell indelning och styrning 20

2.3.1 Länsstyrelsen Jämtlands än 20

2.3.2 Region Jämtland Härjedalen 21

2.3.3 Kommuner 21

2.3.4 Sametinget 22

2.4 Infrastruktur och logistik 23

2.5 Näringslivsstruktur 24

3 ÖVERSIKT AV LIVSMEDELSKEDJAN 26

3.1 Primärproduktion 26

3.1.1 Jordbruk 26

3.1.2 Animalieproduktion 28

3.1.3 Trädgårdsnäring 29

3.1.4 Odlad fisk 30

3.1.5 Rennäring 31

3.1.6 Vilt från skog och vatten 32

3.1.7 Ägg 33

3.1.8 Primärproduktionens betydelse för robustheten 34
3.2 Förädling 36
3.2.1 Mejeri 37
3.2.2 Slakt, styckning och förädling från jordbruk 38
3.2.3 Renslakt och förädling 38
3.2.4 Vilt 39
3.2.5 Fisk 39
3.2.6 Dryck, bär och bageri 40
3.2.7 Regelverkens betydelse för förädlingsledets robusthet 40
3.3 Distribution och logistik 42
3.3.1 Livsmedelshandel 42
3.4 Konsumtion 44
3.4.1 Hushållens konsumtion 45
3.4.2 Restaurang och offentlig mat 45
3.4.3 Besöksnäring 47
4 GASTRONOMI, MARKNAD OCH INTERNATIONALISERING 49
4.1 Ledande gastronomi som strategisk tillgång 49
4.1.1 Samisk gastronomi och matsuveränitet 50
4.1.2 Fäbodbrukets kulturarv 50
4.1.3 UNESCO Creative City of Gastronomy 50
4.2 Marknad utanför länet 51
4.2.1 Hinder och potential för export och internationalisering 51
4.2.2 Matturism som strategisk väg för internationalisering 52
4.3 Gastronomins koppling till robusthet 53
5 KUNSKAP, KOMPETENS OCH INNOVATION 55
5.1 Kompetens – en robusthetsfråga 55
5.2 Forskning, utveckling och robusthet 56
5.3 Kompetensutveckling och arbetskraftsförsörjning 58
5.3.1 Gymnasial och eftergymnasial utbildning 59
5.3.2 Samisk traditionell kunskap 60
KÄLLFÖRTECKNING

Sammanfattning

Jämtlands läns livsmedelssystem präglas av goda naturgivna förutsättningar, jordbruk, rennäring, fiskodling och en stark gastronomisk identitet. Regionen står samtidigt inför strukturella utmaningar kopplade till gles bebyggelse, långa avstånd, demografiska förändringar och ett ökat behov av robusthet i en tid av geopolitisk osäkerhet och klimatförändringar. Rapporten ger en samlad bild av nuläget och de faktorer som formar länets långsiktiga försörjningsförmåga.

Primärproduktionen domineras av vall- och animalieproduktion med hög ekologisk andel. Produktion är hög inom mjölk, nötkött, renkött och fisk, men låg inom grönsaker, bär och ägg och stora volymer förädlas eller distribueras utanför länet. Producenterna utgörs av några få större aktörer och många småskaliga företag. Förädlingsledet har hög kvalitet men begränsad kapacitet, särskilt inom slakt, fiskförädling och lagring. Logistiken är starkt beroende av vägtransporter och sårbar infrastruktur, vilket påverkar både kostnader och försörjningsförmåga.

Klimatförändringarna ger både möjligheter och risker: längre växt- och betessäsong, men också risk för skadegörare och påverkan på renbete och fiskbestånd. Demografiskt präglas länet av en åldrande befolkning och ojämn kompetensförsörjning, särskilt i primärproduktion och förädling där generationsväxling, arbetsmiljö och utbildningsnivåer påverkar utvecklingskraften.

Territoriell styrning genom länsstyrelse, region, kommuner och samiska aktörer kräver samordning för att värna jordbruksmark och renbete, stärka produktion och utveckla robusta värdekedjor. Gastronomin är en strategisk tillgång som stärker innovation, lokal efterfrågan och matturism. Besöksnäringen fungerar som motor för lokal konsumtion och erbjuder en exportarena på hemmaplan. Kunskap och innovation är centrala för länets långsiktiga utveckling, med viktiga aktörer som Mittuniversitetet, Torsta, Eldrimner och Vattenbrukscentrum Norr.

Sammantaget visar rapporten att Jämtlands län har goda förutsättningar att bidra till nationella mål om ökad produktion, stärkt robusthet och hållbar utveckling. För att nå dit krävs ökad diversifiering och riktade insatser i hela kedjan – från markförvaltning och kompetensförsörjning till förädling, logistik, offentlig upphandling och gastronomisk profilering. Ett robust livsmedelssystem i Jämtlands län bygger på bredd, samverkan och långsiktiga investeringar som stärker både produktion, beredskap och regional identitet.

Inledning

Jämtlands län har ett livsmedelssystem som kombinerar goda naturgivna förutsättningar med en lång tradition av små- och medelstora jordbruk, mathantverk och samisk matkultur. Regionen kännetecknas av hög andel ekologisk produktion, omfattande vallodling, betydande rennäring och fiskodling samt en stark gastronomisk profil. Länet tillhör är också ett av få med en levande fäbodkultur. Livsmedelssystemet i regionen påverkas av gles bebyggelse, långa avstånd, demografiska förändringar och ett ökat behov av robusthet i en tid av geopolitisk osäkerhet och klimatförändringar.

Denna nulägesbeskrivning utgör ett kunskapsunderlag till den regionala livsmedelsstrategin 2026–2035. Syftet är att ge en samlad bild av livsmedelssystemet i Jämtlands län – från primärproduktion till konsumtion – och att beskriva de faktorer som påverkar systemets långsiktiga försörjningsförmåga.

Rapporten bygger på statistik, forskning, myndighetsrapporter och regionala analyser där lokala aktörer bidragit. Den beskriver nuläget, identifierar strukturella utmaningar och lyfter fram möjligheter för ökad produktion, stärkt beredskap och långsiktig hållbarhet.

Den nationella livsmedelsstrategin 2.0 betonar ökad produktion, robusta värdekedjor, exportfrämjande och lyftande av svensk kvalitet och gastronomi. Jämtlands län har goda förutsättningar att bidra till dessa mål.

Jämtlands läns livsmedelssystem – fem kännetecken

Småskalighet och gleshet – många små företag, långa avstånd och spridd bebyggelse.

Stark animalieproduktion – särskilt mjölk, nötkött och fisk.

Hög ekologisk andel – länet ligger i topp nationellt.

Gastronomisk identitet – mathantverk, lokala råvaror och UNESCO Creative City-status.

Samisk kultur och rennäring – en traditionell del av både produktion och identitet.

1 Robust livsmedelskedja och försörjningsförmåga

En robust livsmedelskedja är ett system som klarar störningar, anpassar sig till förändrade förutsättningar och levererar trygg, hållbar och näringsrik mat till befolkningen. I den nationella livsmedelsstrategin 2.0 lyfts ökad robusthet fram som ett av de centrala målen för svensk livsmedelsförsörjning.

En hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion av mat är ett komplext område som berör flera samhällsutmaningar, såsom livsmedelsförsörjning, miljöpåverkan, klimatförändringar, produktionsökning, konkurrenskraft och sysselsättning. En regional livsmedelsstrategi behöver därför utgå från de tre dimensionerna av hållbar utveckling och eftersträva en balans mellan dem. Långsiktig lönsamhet är en förutsättning för att företag ska kunna hantera störningar och investera i mer hållbara produktionsmetoder. Samtidigt behöver naturresurser värnas, forskning och innovation stärkas samt kompetensförsörjningen säkerställas.[1]

Småskaligheten i Jämtlands län innebär inte bara utmaningar utan också betydande styrkor. Mindre enheter är ofta flexibla, snabbfotade och anpassningsbara vid störningar, vilket stärker länets robusthet och förmåga att hantera förändrade förutsättningar.

Ett läns robusthet och förmåga att försörja sin befolkning med livsmedel kan beskrivas med flera olika mått. Dessa används ofta parallellt men avser olika aspekter av systemet och kan leda till felaktiga slutsatser om de blandas ihop. I rapporten används måttet försörjningsförmåga, vilket förklaras och definieras i det aktuella avsnittet.

Kapitlet visar sammantaget att en robust livsmedelskedja i grunden kräver både ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet samt en fungerande livsmedelsberedskap.

1.1 Ekologisk hållbarhet

Ekologisk hållbarhet utgör grunden för all livsmedelsproduktion. Länet har stora naturvärden och hög andel ekologisk odling vilket kräver långsiktig

[1] Jordbruksverket, *Hållbar mat – en komplex fråga*, 2026-04-14, https://jordbruksverket.se/mat-och-drycker/hallbar-produktion-och-konsumtion-av-mat/hallbar-mat---en-komplicerad-fraga (hämtad: 2026-05-06)

förvaltning. Länets milda inlandsklimat och ljusa somrar ger goda förutsättningar för vallodling och bete, men klimatförändringarna innebär också risk för skadedjur och sjukdomar med krav på anpassning i odlingssystemen.

Den årliga miljömåluppföljningen 2025 visar att Jämtlands län står inför omfattande miljöutmaningar och att flera av de nationella miljömålen bedöms vara svåra att nå till år 2030. Särskilt oroande är utvecklingen för den biologiska mångfalden, där fortsatt påverkan på värdefulla skogs- och våtmarker, igenväxning av jordbrukslandskapet samt exploatering av jordbruksmark bidrar till ökade påfrestningar. Även klimatförändringarnas effekter förväntas påverka ekosystemen i länet.[2]

Den gröna omställningen inom jordbruket innebär samtidigt betydande investeringsbehov. LRF har uppskattat att omställningen kommer att kosta cirka 20 miljarder kronor per år på nationell nivå. För lantbrukare i Jämtlands län innebär detta både utmaningar och möjligheter i form av nya produktionssystem, tekniska lösningar och ökade krav på resurseffektivitet.[3] Även inom fiskodling lyfts nya produktionssystem som en stor möjlighet men att betydande och osäkra investeringar blir en hämsko för utveckling inom branschen.[4]

I ett globalt perspektiv förväntas samtidigt många andra regioner få betydligt sämre produktionsförutsättningar, med ökad ökenspridning, längre torrperioder, förlust av matjord samt mer extrema temperaturer och nederbördsmönster. Detta kan öka betydelsen av livsmedelsproduktion i regioner som Jämtland. Statens lantbruksuniversitet, SLU, lyfter även att ett hållbart livsmedelssystem kräver inkludering av urfolksperspektiv så att kulturella aspekter kopplat till produktion tas med.[5]

En långsiktigt hållbar förvaltning av mark, vatten och biologisk mångfald blir därför central för att stärka regionens bidrag till en robust livsmedelsförsörjning.

---

[2] Länsstyrelsen Jämtlands län, *Årlig uppföljning av miljömålen i Jämtlands län* (2025).
[3] Lantbrukarnas Riksförbund. *Så kan jordbruket bidra till klimatomställningen – investeringar och åtgärder för minskade utsläpp* (2023). Stockholm.
[4] SWECO. Företagsinspel till revidering av livsmedelsstrategin. (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.
[5] SLU Future food, Urfolksperspektiv på livsmedelsstrategin. (2023)

1.2 Social hållbarhet

Social hållbarhet inom livsmedelskedjan handlar om arbetsmiljö, kompetensförsörjning, jämställdhet och möjligheten att leva och verka i hela länet.

Jord- och skogsbruket står inför flera strukturella utmaningar. Enligt en rapport från Lantbrukarnas Riksförbund ägs en större andel jordbruksmark av män än av kvinnor, och jordbrukets arbetsmiljö är en av de mest olycksdrabbade i Sverige med hög andel dödsolyckor. Näringen uppfattas dessutom i låg grad som en framtidsbransch, vilket försvårar rekrytering och långsiktiga investeringar.[6]

Många lantbrukare upplever psykisk belastning i arbetet, och antalet aktiva lantbrukare har minskat successivt efter rationaliseringar. När färre lantbrukare finns i ett område försämras både kunskapsöverföring, kollegialt stöd och den psykosociala arbetsmiljön, vilket i sin tur påverkar både produktion och företagsutveckling.[7] Situationen med psykisk belastning är liknande inom fler livsmedelsbranscher som exempelvis rennäringen med höga krav på flexibilitet och anpassning.[8]

Det finns utmaningar kring generationsväxling inom lantbruket och detta beror inte enbart på lågt intresse från nästa generation utan också om ekonomiska förutsättningar, höga investeringskostnader och bristande samhällsservice i landsbygdsområden.[9]

Social hållbarhet omfattar även befolkningens matvanor och hälsa. Ohälsosamma kostvanor är ett stort folkhälsoproblem och ökar risken för fetma, hjärt- och kärlsjukdomar, cancer och typ 2-diabetes. Endast en liten del av befolkningen når rekommenderad konsumtion av grönsaker och fisk. Matvanor påverkas starkt av socioekonomiska faktorer, där personer med högre inkomster och utbildning generellt äter mer hälsosamt.[10]

Att stärka social hållbarhet inom livsmedelskedjan är därför en viktig del i arbetet med att utveckla ett långsiktigt robust och motståndskraftigt livsmedelssystem.

---

[6] Lantbrukarnas Riksförbund. *Social hållbarhet i de gröna näringarna* (2023). Stockholm.
[7] Lantbrukarnas Riksförbund. *Social hållbarhet i de gröna näringarna* (2023). Stockholm.
[8] SLU Future food, Urfolksperspektiv på livsmedelsstrategin. (2023)
[9] Lantbrukarnas Riksförbund. *Social hållbarhet i de gröna näringarna* (2023); Jordbruksverket, *Generationsväxling i lantbruket – enkätstudie* (2026); Riksdagen, Motion 2024/25:2189 *Stärkt konkurrenskraft och lönsamhet i svenskt lantbruk*; Landsbygdsnätverket, *Framtidens lantbruk – etableringsförutsättningar för unga lantbrukare* (2023–2024).
[10] Folkhälsomyndigheten. En hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion (2024).

1.3 Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk hållbarhet innebär att företag i hela kedjan har förutsättningar att vara lönsamma och investera långsiktigt.

För att uppnå ekonomisk hållbarhet i livsmedelsproduktionen krävs en tillräcklig lönsamhet. Enligt Statistiska centralbyrån har lönsamheten i livsmedelsbranschen försämrats trots stigande matpriser. Detta beror på att företagens kostnader, exempelvis för energi, transporter och insatsvaror, har ökat mer än intäkterna. Rörelsemarginalerna är låga i hela livsmedelskedjan, särskilt inom jordbruk och livsmedelsindustri, vilket innebär att branschen har svagare lönsamhet än många andra delar av näringslivet.[11]

Lönsamheten i det enskilda livsmedelsföretaget påverkas i hög grad av egna strategiska beslut och möjlighet till effektivitet. Det gäller för hela livsmedelskedjan – från primärproduktion till förädling och distribution. Samtidigt spelar politiska och institutionella förutsättningar en avgörande roll för sektorns samlade konkurrenskraft. Regelverk, stödformer, skatter, energipriser och handelsvillkor påverkar alla delar av kedjan, men effekterna är särskilt tydliga inom lantbruket där svenska producenter konkurrerar med aktörer i andra länder.[12]

Hur lönsamheten ser ut inom jordbruket varierar också mellan olika företag. En bidragande orsak är att jordbruket är en kapitalintensiv verksamhet där investeringar i mark, byggnader och maskiner ofta är långsiktiga och kostsamma. Detta innebär att det kan ta lång tid innan investeringar genererar avkastning. Den höga kapitalbindningen gör samtidigt sektorn mer känslig för förändringar av priser och räntor och variationer i produktionsförutsättningar.[13] Investeringar sker därtill främst i större företag då mindre företag har begränsade ekonomiska marginaler. För att stärka lönsamheten anger företagen att förädling av gårdens produkter och entreprenad som komplement är en affärsmöjlighet.[14] Kortare värdekedjor och växande efterfrågan på lokala produkter kan därmed vara en väg för stärkt lönsamhet och konkurrenskraft.

---

[11] SCB, *Försämrad lönsamhet i livsmedelsbranscherna* (2024). https://www.scb.se/hitta-statistik/temaomraden/sveriges-ekonomi/fordjupningsartiklar_Sveriges_ekonomi/forsamrad-lonsamhet-i-livsmedelsbranscherna/ [Hämtad: 2026-04-08]

[12] OECD (2023). Food Systems Transformation – Economic and Policy Drivers. Paris: OECD Publishing.

[13] Lantbrukarnas Riksförbund, *Gröna Näringar – hållbara lösningar för framtiden* (2024). Stockholm

[14] Ludvig & Co, Swedbank, Sparbankernas riksförbund. Lantbruksbarometern 2026.

De flesta jordbrukare äger skog, som fungerar som säkerhet vid investeringar kopplade till livsmedelsproduktionen och som kapital vid avverkningar. I södra Sverige har åkermark ett högt marknadsvärde och kan belånas, i norra Sverige fyller skogen motsvarande funktion. Jord- och skogsbruksföretag omfattas dock av regelverk som påverkar möjligheterna till avverkning. Eftersom inkomster från skogsbruk ofta är en viktig finansieringskälla för lantbruksföretag kan regelverket få ekonomisk betydelse för företagen. [15]

Utöver ekonomiska utmaningar påverkas företagen av en omfattande och komplex regelbörda. Lagar, tillståndsprocesser, kontrollsystem och dokumentationskrav är ofta tidskrävande och svåra att överblicka, särskilt för små företag med begränsade administrativa resurser. Den samlade regelbördan påverkar både lönsamhet och utvecklingskraft och kan i vissa fall hämma målsättningarna i nationell Livsmedelsstrategi 2.0 om ökad produktion, stärkt robusthet och förenklade regelverk.

1.4 Livsmedelsberedskap

Livsmedelsproduktionen behöver ses i ett samhällsperspektiv. En fungerande livsmedelsförsörjning är en viktig del av totalförsvaret och bidrar till samhällets motståndskraft. I och med Sveriges medlemskap i Nato ökar kraven på robusta system för vatten- och livsmedelsförsörjning i landet och i länet.

En robust livsmedelskedja i fredstid är en grundförutsättning för att livsmedelsförsörjningen ska fungera även vid kris, höjd beredskap och ytterst krig. Företag och organisationer som har förmåga att hantera störningar och anpassa sin verksamhet i vardagen har också bättre förutsättningar att klara större kriser.[16]

Livsmedelskedjan är beroende av fungerande infrastruktur såsom vägar, el, vatten, digitala system och transporter av insatsvaror.[17] I dag produceras och förädlas mindre livsmedel i länet än vad som behövs för att försörja befolkning och besökare, vilket innebär ett beroende av transporter från andra delar av Sverige och omvärlden[18]. Länets stora geografiska yta och långa avstånd kan skapa logistiska utmaningar.

---

[15] Lantbrukarnas riksförbund (LRF). Skogen – Ryggraden i landsbygdens ekonomi. (2025).
[16] Regeringen, Livsmedelsstrategin 2.0 (2025)
[17] Livsmedelsverket, Kartläggning av kritiska och strategiska varor (2024)
[18] Anna Ferguson, Therese Holmsten, Hugo Hultin, Anna Jansson, Anders Nilsson och Felicia Olsson. Jämtlands läns självförsörjningsgrad - en kartläggning av primärproduktionen och analys av dess utvecklingsmöjligheter. Uppsala (2018)

För att stärka livsmedelsberedskapen krävs ekonomiskt livskraftiga företag i livsmedelskedjan, tillgång till viktiga kompetenser samt fungerande handelsflöden och transportinfrastruktur. Skydd av jordbruksmark och tillräcklig lagrings- och förädlingskapacitet är också viktiga delar i ett robust livsmedelssystem.

Arbete pågår för att stärka robustheten i livsmedelskedjan, bland annat genom kontinuitetsplanering och åtgärder inom primärproduktionen. Många av dessa insatser kräver investeringar och tillgång till finansiellt stöd.[19]

Länets struktur med en majoritet av småskaliga företag kan vara en faktor som stärker robustheten. Små företag har korta beslutsvägar och kan relativt snabbt ställa om produktion, hantera lokala störningar och utveckla nya produkter. Detta bidrar till ett mer diversifierat och resilient livsmedelssystem där riskerna sprids över många aktörer.

1.5 Svensk försörjningsförmåga och närliggande mått

Jordbruksverket och Livsmedelsverket definierar försörjningsförmåga som *förmågan att säkerställa livsmedelsförsörjningen under störda förhållanden.*[20]

Utifrån den definitionen innebär det att försörjningsförmåga handlar om hela systemets kapacitet, inte bara volymer av livsmedel. Den omfattar:

- Produktion
- Förädling
- Lagring
- Distribution
- Tillgänglighet för befolkningen

Jordbruksverket betonar att begreppet inte är detsamma som självförsörjningsgrad. Detta då svensk livsmedelsproduktion är starkt beroende av importerade insatsvaror såsom gödsel, foder, drivmedel, maskiner och reservdelar. Utan dessa skulle produktionen sjunka kraftigt.

Självförsörjningsgrad är ett traditionellt mått som beskriver hur stor del av konsumtionen som kan täckas av inhemsk produktion. Det är ett volymmått

[19] Regeringen, *Livsmedelsstrategin* 2.0 (2025)
[20] Jordbruksverket, *Svensk försörjningsförmåga* (2023).

och säger ingenting om insatsvaruberoende, sårbarhet vid störningar, distribution, förädlingskapacitet eller lagringsmöjligheter.

Jordbruksverket avråder från att använda självförsörjningsgrad som huvudmått för robusthet eftersom det riskerar att ge en falsk bild av trygghet.[21] Försörjningsförmåga däremot är systemets faktiska kapacitet under dagens förutsättningar - inte en teoretisk volymproduktion.

För att beskriva ett läns robusthet är det viktigt att skilja på vilka begrepp som används:

- **Försörjningsgrad** – produktion i relation till konsumtion. Ett mått på hur stor del av konsumtionen som motsvaras av den produktion som sker i länet eller landet.
- **Försörjningsbalans** – tillgång i relation till behov. Beskriver hur produktion, import, export och lager sammantaget förhåller sig till konsumtionen.
- **Försörjningsförmåga** – förmågan att försörja befolkningen under förändrade förutsättningar. Omfattar hela livsmedelskedjan, från insatsvaror och produktion till förädling, transporter, distribution och handel.
- **Självförsörjningsgrad** – den andel av konsumtionen som kan täckas av inhemsk produktion, utan hänsyn till beroendet av importerade insatsvaror.[22]

Att blanda ihop begreppen kan leda till felprioriteringar, exempelvis att tro att hög produktion automatiskt innebär hög robusthet, att lokal tillgång på livsmedel överskattas, att beroendet av importerade insatsvaror underskattas och i sämsta fall att insatser riktas mot fel delar av kedjan.

Strategiska beslut och vägval behöver utgå från vilket begrepp som avses, och vilken del av livsmedelssystemet som ska stärkas.

1.5.1 Jämtlands läns försörjningsförmåga – en sammanfattning

Jämtlands län har:

[21] Jordbruksverket. Svensk försörjningsförmåga (2023).

[22] Jordbruksverket & Livsmedelsverket (2025), *Livsmedelsförsörjningen i siffror – Nyckeltal och indikatorer* (NIL 2025).

- hög försörjningsgrad för mjölk, nötkött, renkött och fisk
- låg försörjningsgrad för grönsaker, bär, ägg och lamm
- begränsad försörjningsbalans, eftersom stora volymer säljs utanför länet
- betydande insatsvaruberoende, vilket påverkar försörjningsförmågan

Det innebär att länets robusthet inte kan bedömas enbart utifrån produktionsvolymer. För att stärka försörjningsförmågan behövs insatser som:

- breddar och diversifierar produktionen
- ökar förädlingskapaciteten
- förbättrar lokal distribution
- minskar beroendet av importerade insatsvaror
- utvecklar lagring och beredskap

Tillsammans kan dessa åtgärder öka den faktiska tillgängligheten för befolkningen och stärka länets långsiktiga robusthet.

Kapitlet visar att en robust livsmedelskedja kräver ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet samt fungerande livsmedelsberedskap – och att Jämtlands län, trots stark produktion i vissa sektorer, behöver bredda produktionen för att minska sårbarheten vid störningar, stärka förädling, minska insatsvaruberoende och utveckla lagring och distribution för att öka sin faktiska försörjningsförmåga.

Dessa faktorer presenteras närmare i nästa kapitel genom en mer detaljerad genomgång av länets förutsättningar och hur de formar livsmedelssystemets utvecklingsmöjligheter.

2 Förutsättningar i Jämtlands län

Förutsättningar och möjligheter för Jämtlands läns livsmedelssystem formas av en kombination av geografi, demografi, territoriell indelning, infrastruktur och näringslivets struktur. Tillsammans påverkar detta produktion, förädling och distribution. I detta kapitel beskrivs hur dessa förutsättningar samspelar och påverkar länets förmåga att utveckla ett robust och hållbart livsmedelssystem.

2.1 Geografi och klimat

Geografin styr vad som kan produceras, hur och i vilken skala. De geografiska förutsättningarna kan begränsa eller möjliggöra ett företags möjlighet att växa. Exempelvis kan långa avstånd eller besvärliga transporter av gödsel eller skörd göra att brukande av mark blir olönsam för företag. Geografin är samtidigt en anledning för besökare som söker naturupplevelser.

Jämtlands län är Sveriges tredje största län till ytan, cirka 5 miljoner hektar, men med endast 1,3 procent av landets befolkning.[23] Med måttet befolkningstäthet har Jämtlands län 2,7 invånare per kvadratkilometer jämfört med rikets 25,8.[24] Det gör länet till en av de mest glest befolkade regionerna inom både Sverige och EU.[25]

Landarealen domineras av skogsmark, fjäll och myrmarker, medan jordbruksmarken utgör en liten men strategiskt viktig del, cirka 1 % av den totala marken.[26] Länet är även vattenrikt – här finns 17 000 sjöar med en yta av 4 500 km² och 280 mil älvar och åar.[27]

---

[23] Statistiska centralbyrån (SCB), *Folkmängd efter region* (2025); *Landareal efter region* (2025). Avrundade siffror.
[24] Statistiska centralbyrån (SCB), *Befolkningstäthet (invånare per kvadratkilometer), folkmängd och landareal efter region och kön. År* 1991–2025. Jämtlands län. Uttag 2026-01-07
[25] Eurostat, *Population density by NUTS-2 and NUTS-3 regions* (2025). https://datacommons.org. 2026-04-01
[26] SCB, *Markanvändningen i Sverige*, hektar Markanvändningsklass. Uttag Jämtlands län 2025-10-09
[27] Länsstyrelsen Jämtlands län. *Fiske* [https://www.lansstyrelsen.se/jamtland/djur/fiske] 2026-04-01

Länet har särskilda geografiska förutsättningar som skiljer sig från många andra områden på samma breddgrad. Den relativa närheten till Golfströmmen innebär att klimatet är betydligt mildare än i exempelvis norra Kanada. Skillnaden i medeltemperatur under vintermånaderna kan uppgå till omkring 30 grader mellan orter på samma breddgrad. Detta innebär att regionen, trots sitt nordliga läge, har förutsättningar för jordbruksproduktion som saknas i många andra delar av världen på motsvarande latitud.

Prognoser visar att klimatförändringarna kan innebära ökade temperaturer och mer nederbörd i Jämtlands län. Detta kan skapa bättre odlingsförutsättningar genom en längre växtsäsong och längre betesperioder, vilket kan minska behovet av vinterfoder och bidra till fler eller större vallskördar. En ökad kvävefixering hos baljväxter kan också stärka möjligheterna att producera eget proteinfoder. På sikt kan även förutsättningarna förbättras för odling av grönsaker, bär och frukt.

Samtidigt innebär ett varmare och fuktigare klimat ökade risker för skadegörare, växtsjukdomar och ogräs, särskilt för grödor som spannmål, potatis och grönsaker. För att hantera dessa förändringar krävs anpassning i odlingssystemen, utveckling av nya sorter och stärkt kunskap om hållbara odlingsmetoder.[28] Klimatförändringarna påverkar även traditionella näringar som renbete, fiske och växtinsamling. Ändrad växtlighet, kortare vintersäsonger och stigande temperaturer gör att viktiga arter trängs undan eller får försämrade livsvillkor. För rennäringen innebär det exempelvis fler isiga betesmarker där renarna inte kommer åt lavarna. Inom fisket kan varmare vatten leda till att fiskarter flyttar norrut eller minskar i antal. Växtinsamling påverkas när traditionella växter blommar tidigare, blir färre eller ersätts av konkurrerande arter.[29]

2.2 Befolkning och demografi

Demografin visar vilka som bor och verkar i Jämtlands län, vilket påverkar arbetskraft, konsumtion och kompetensförsörjning. En relativt liten befolkning kan göra det svårare att rekrytera arbetskraft till exempelvis jordbruk, förädling, logistik och handel. Säsongsvariationer inom besöksnäringen kan också påverka efterfrågan på livsmedel och skapa toppar och dalar som kan vara svåra att matcha mot produktionen.

[28] PWC. Ett klimat i förändring – Hur Jämtlands läns näringsliv påverkas av klimatförändringar i andra länder (2021)
[29] SWECO, *Sydsamiska livsmedelsnäringar i Jämtlands län* (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.

Utmärkande för länet är en spridd bebyggelsestruktur, med ett stort antal småorter och byar utspridda över större delen av länets yta. Av länets knappt 130 000 invånare bor ungefär lika många i den största tätorten, Östersund, som i de många byar, småorterna och mindre tätorterna med färre än 1000 invånare.[30]

Befolkningen är åldrande, det är få unga och barn i förhållande till antalet äldre. I dag är 18 % av invånarna över 69 år, och den största gruppen är personer mellan 20 och 69 år, som tillsammans utgör 59 % av befolkningen. Könsfördelningen är jämn: 51 % män och 49 % kvinnor.[31]

Den här utvecklingen innebär att arbetskraften minskar över tid, samtidigt som behovet av offentlig service, vård och omsorg – inklusive måltider – ökar.

Av länets drygt 65 000 hushåll består 75 % av 1–2 personer. Dessa småhushåll rymmer drygt hälften av befolkningen. Hushåll med tre eller fler personer utgör 25 % av hushållen och står för cirka 48 % av invånarna.[32]

Hushållens storlek och sammansättning påverkar konsumtionsmönster, exempelvis hur mycket mat som köps, vilken typ av service som efterfrågas och hur resurser behöver planeras i regionen.

2.2.1 Utbildningsnivå

Utbildningsnivån i ett län påverkar livsmedelssystemets utveckling på flera sätt. Den styr tillgången på kompetens i primärproduktionen och livsmedelsindustrin, påverkar innovationskraft, entreprenörskap och den offentliga sektorns förmåga att arbeta strategiskt med livsmedelsfrågor. Även konsumtionsmönster och efterfrågan hänger nära samman med utbildningsnivån, vilket gör den till en faktor för systemets långsiktiga hållbarhet.

Utbildningsnivåer i befolkningen i länet visar på en tydlig könsskillnad, där dubbelt så många kvinnor har eftergymnasial utbildning som männen.[33]

Tillgången på kvalificerad arbetskraft är ojämnt fördelad, särskilt inom primärproduktion och tekniskt avancerade delar av livsmedelsindustrin där män är överrepresenterade men har lägre utbildningsnivå.

---

[28] SCB, befolkningsstatistik Folkmängd 31 december 2024

[31] Utdrag ur SCBs statistikdatabas Folkmängd efter inrikes/utrikes född, ålder och kön (År 2026–2120). 2025-12-16

[32] Utdrag ur SCBs statistikdatabas, Antal och andel hushåll samt personer efter region, hushållsstorlek 2024. 2026-05-04

[33] Utdrag ur SCBs statistikdatabas, Utbildningsnivå efter kön och län 2025. 2026-05-04

Innovationskraft och entreprenörskap påverkas, eftersom högre utbildningsnivå generellt är kopplad till större benägenhet att starta företag, ta till sig ny teknik och delta i utvecklingsprojekt.[34]

Den offentliga sektorns kapacitet att arbeta med livsmedelsfrågor gynnas av en relativt hög utbildningsnivå bland kvinnor, men riskerar kompetensbrist i yrken där män dominerar.[35]

Sammanfattningsvis är utbildningsnivån i länet tillräckligt hög för utveckling och innovation, men könsskillnaderna kan skapa obalanser som påverkar kompetensförsörjningen och därmed livsmedelssystemets långsiktiga robusthet.

2.3 Territoriell indelning och styrning

Jämtlands län består av flera överlappande territoriella strukturer. Dessa formar tillsammans den offentliga organiseringen och styrningen i området och de ramar som livsmedelssystemet verkar inom. Strukturerna påverkar fysisk planering, markanvändning, upphandling, tillsyn, krisberedskap och näringslivsutveckling. Samordning mellan aktörerna är avgörande för att värna jordbruksmark, stärka produktion och utveckla en robust livsmedelskedja.

Kommunernas fysiska planering har stor betydelse för livsmedelssystemet. Genom översiktsplaner, detaljplaner och bygglovsprocesser avgörs hur åker- och betesmarker samt vatten används och bevaras eller omvandlas. I ett län med begränsad mängd brukningsbar mark får beslut om exploatering, infrastruktur och tätortsutveckling direkt påverkan på möjligheterna att bedriva långsiktig primärproduktion. Kommunernas prioriteringar är därför avgörande för att säkerställa att mark för livsmedelsproduktion inte fragmenteras eller förloras i takt med att andra markanspråk ökar.

2.3.1 Länsstyrelsen Jämtlands än

Länsstyrelsen i Jämtlands län företräder staten och ansvarar för att genomföra nationell politik, samordna krisberedskap, pröva tillstånd och bedriva tillsyn i hela länet. Myndigheten bevakar statliga intressen i samhällsplaneringen, inklusive skyddet av brukningsvärd jordbruksmark

[34] SCB, *Företagare efter utbildningsnivå*, Statistikdatabasen (Arbetsmarknad → Yrke → Företagare), hämtad 2026.
[35] Livsmedelsverket, *Kompetensförsörjning i livsmedelskedjan – nuläge och utmaningar*, Livsmedelsverket 2023.

enligt miljöbalken, vattenförsörjning och rennäring. Länsstyrelsen har en nyckelroll i frågor som rör livsmedelsberedskap, mark- och vattenanvändning, miljö, djurskydd och samhällsplanering, vilket sammantaget påverkar förutsättningarna för primärproduktion och förädling.

2.3.2 Region Jämtland Härjedalen

Region Jämtland Härjedalen ansvarar för hälso- och sjukvård samt för regional utveckling, inklusive näringslivsfrämjande och regional kompetensförsörjning. Regionen har en central roll i att stärka livsmedelsnäringens innovationsmiljöer och utbildningsstrukturer. Genom hälso- och sjukvården är regionen också en av länets största upphandlare av livsmedel.

2.3.3 Kommuner

På lokal nivå finns åtta kommuner – Berg, Bräcke, Härjedalen, Krokom, Ragunda, Strömsund, Åre och Östersund – med ansvar för bland annat skola, socialtjänst och fysisk planering och med en avgörande roll i bygglov, detaljplaner, markanvändning, vatten- och avloppsfrågor, miljötillsyn och offentlig upphandling av livsmedel. Kommunernas beslut påverkar direkt:

- tillgången till jordbruksmark
- möjligheten att etablera eller utveckla livsmedelsföretag
- lokalisering av förädlingsanläggningar
- logistik och infrastruktur
- efterfrågan genom skolor, äldreomsorg och andra offentliga måltider

Eftersom bebyggelsen är spridd och kommunerna har olika förutsättningar varierar också möjligheterna att stödja lokal livsmedelsproduktion och service. Av kommunerna är Östersunds kommun helt dominerande och dess befolkning är lika stor som de övriga sju tillsammans.[36]

[36] SCB statistikdatabas Folkmängd efter region och år. 2025 uttag 202603-20

Figur 1. Karta över Jämtlands län. Källa: https://karta-over-sverige.blogspot.com/2011/04/karta-over-jamtland-regionen.html. 2026-04

2.3.4 Sametinget

Jämtlands län ligger också till stora delar inom Saepmie, som utgör ett kulturellt och geografiskt område med stark samisk identitet, språk, näringar och traditioner. Här verkar Sametinget som både statlig myndighet och folkvalt organ, och samebyarna har renskötselrätt som sträcker sig över kommun- och länsgränser. Det innebär att samiska markanvändningsintressen – särskilt rennäringen – är en central del av länets territoriella struktur och påverkar planering, markanvändning och näringslivsutveckling. Samiska näringar är en integrerad del av livsmedelssystemet och bidrar med både produktion, kultur och biologisk mångfald.[37]

[37] SWECO, *Sydsamiska livsmedelsnäringar i Jämtlands län* (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.

Samerna definieras som ett eget folk i Sveriges grundlag och har ett folkrättsligt skydd genom till exempel internationella konventioner som FN och Europarådet antagit och som Sverige anslutit sig till. Som urfolk har samerna både politiska rättigheter och rätt att bevara sin kultur.[38]

2.4 Infrastruktur och logistik

Infrastruktur i det här avseendet avser den fysiska infrastrukturen i Jämtlands län. Länet har ett omfattande men sårbart transportsystem som är avgörande för livsmedelskedjan. De viktigaste transportstråken genom länet är E14 (Sundsvall–Trondheim) och E45 (Göteborg–Karesuando). Dessa vägar används för både tunga transporter och långväga persontrafik. Utöver dessa finns riksvägar och länsvägar som binder samman orter, byar och produktionsområden.

Det statliga vägnätet omfattar cirka 600 mil väg, varav 60 mil är Europavägar. En tredjedel av vägnätet – ungefär 200 mil – består av grusvägar. Framkomligheten kan därför vara begränsad, särskilt under tjällossningen, vilket påverkar transporter av insatsvaror och livsmedel.

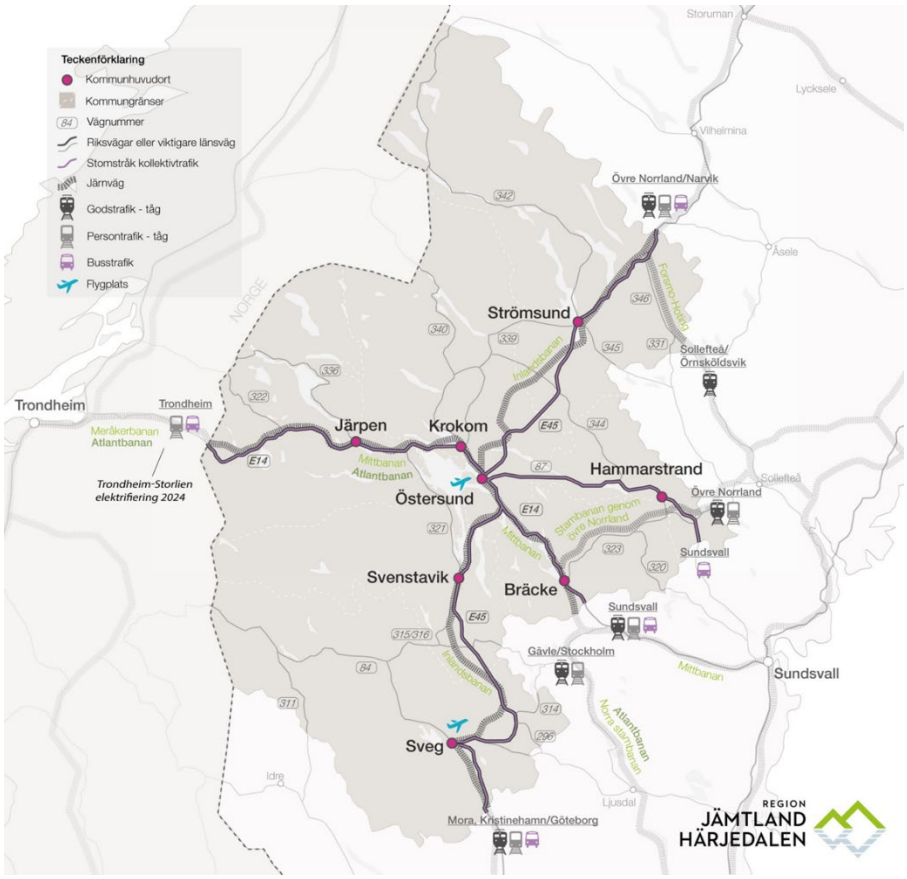
Utöver de statliga vägarna finns ett omfattande kommunalt och enskilt vägnät, cirka 3 500 mil. Detta speglar både länets stora yta och behovet av fungerande vägar för att nå gårdar, byar och företag.

Länet har två reguljära flygplatser – Åre Östersund Airport och Härjedalen Sveg Airport – som är viktiga för både persontrafik och snabba transporter. Tre järnvägsbanor passerar länet: Mittbanan, Norra stambanan och Inlandsbanan. Järnvägen används främst för bulktransporter, medan livsmedelstransporter i huvudsak sker med lastbil.[39]

Sammantaget innebär infrastrukturen att Jämtlands livsmedelskedja är beroende av vägtransporter, samtidigt som vägnätets standard och klimatpåverkan skapar återkommande utmaningar för både företag och hushåll.

Länets viktiga infrastrukturstråk och flygplatser illustreras i bilden nedan.

[38] https://www.samer.se/sapmi 2026-03-25
[39] Regional transportplan för Jämtlands län 2022–2033 sidorna 22-24

Figur 2. Karta över infrastrukturstråk och flygplatser i Jämtlands län. Källa: Del 2 Regional transportplan för Jämtlands län 2026–2037. Region Jämtland Härjedalen. 2025

2.5 Näringslivsstruktur

Jämtlands län har ett näringsliv som präglas av små och medelstora företag, stark entreprenörsanda och en ekonomi som i hög grad bygger på naturresurser, turism, energi och offentlig sektor. Andelen invånare som kan tänka sig att starta företag ligger *över riksgenomsnittet*, även om tillväxtviljan i företagen är mer dämpad.[40] Offentlig sektor är den största arbetsgivaren och en betydande upphandlare av livsmedel i länet.

Livsmedelsnäringen följer samma mönster som övriga näringslivet och domineras av mikroföretag och små företag, ofta med få anställda och en hög grad av hantverksmässig produktion. Den småskaliga strukturen

[40] Tillväxtanalys, *Företagande och entreprenörskap i Jämtlands län* (2023); Region Jämtland Härjedalen, *Regional utvecklingsstrategi* 2030 (2022); Företagarna, *Företagarfakta Jämtlands län* (2023).

innebär att många företag arbetar med korta värdekedjor, direktförsäljning och lokal marknad som främsta avsättning. Samtidigt finns ett mindre antal större aktörer inom mejeri, slakt, ägg och fiskodling som står för en betydande del av volymerna och har en mer industriell förädlingsgrad.

Transportbranschen är också viktig, inte minst för att möjliggöra fungerande logistik för livsmedelsproduktion och andra basnäringar i ett geografiskt stort och glesbefolkat län. Skogen är en annan bärande resurs, och stora arealer skogsmark gör att många företag och arbetstillfällen är kopplade till skogsbruk och skogsindustri. Det är också vanligt att jordbruksföretag kombinerar jordbruk med skogsägande.

Jämtlands geografiska och demografiska förutsättningar formar direkt vilka råvaror som kan produceras, i vilka volymer och hur förädling och logistik kan organiseras i ett glest och klimatmässigt utmanande län.

Med denna förståelse som grund går nästa kapitel vidare till livsmedelskedjans delar – från primärproduktion till förädling, distribution och marknad – och beskriver hur kedjan fungerar i praktiken samt vilka styrkor och utmaningar som påverkar målen om ökad hållbar produktion och robusthet.

3 Översikt av livsmedelskedjan

Livsmedelskedjan i Jämtlands län består av fyra huvuddelar: primärproduktion, förädling, distribution och konsumtion. Varje del påverkar de andra och tillsammans avgör de hur robust, hållbar och konkurrenskraftig länets livsmedelsförsörjning är. Dessa delar presenteras framöver i texten.

3.1 Primärproduktion

Primärproduktionen utgör grunden för Jämtlands läns livsmedelssystem och präglas av stark animalieproduktion, omfattande vallodling, rennäring och fiskodling. Produktionen är småskalig och bygger på naturgivna förutsättningar som skiljer länet från många andra regioner i Sverige.

Primärproduktion – nyckeltal

Jordbruksmark: cirka 1 % av länets yta.

Lantbruksföretag: 1 225 (år 2025), med minskande trend.

Huvudinriktning: vall- och animalieproduktion (mjölk, nötkött).

Ekologisk produktion: bland de högsta i landet.

Rennäring: omfattar stora delar av länet; central för kultur och markanvändning.

Fiskodling: Sveriges största produktion av odlad matfisk.

Trädgård, vilt, ägg: småskaliga sektorer.

Insatsvaruberoende: högt (foder, gödsel, energi).

3.1.1 Jordbruk

Länets jordbruk domineras av vallodling som bas för foderproduktion. Klimatet med ljusa somrar och relativt milda vintrar ger goda förutsättningar för vall, bete och grovfoder. Spannmålsodlingen är begränsad och främst inriktad på foder. Potatis, bär och grönsaker odlas i mindre skala.

Arealen vall, betesmark och grönfoder utgör 75–80 procent av den odlade arealen.[41] Jämfört med andra norrlandslän har Jämtland en stor andel hävdade betesmarker och slåtterängar med höga naturvärden.[42]

Den brukade jordbruksmarken omfattar drygt 51 000 hektar (38 382 ha åkermark och 13 172 ha betesmark och slåtteräng). I betesmarksstatistiken ingår en mindre mängd skogsbete samt närmare 9 000 ha fäbodbete. [43]

Länet har landets högsta andel ekologiskt brukad jordbruksmark: 33 procent av den brukade marken 2023.[44]

Lokaliseringskvot[45] för livsmedelskedjan är hög i länet, vilket visar att sektorn är viktig för sysselsättningen.[46] Trots detta minskar både antalet lantbrukare och brukad mark.[47]

De bördigaste områdena finns runt Storsjön och längs älvdalarna, men jordbruk bedrivs i hela länet. Sammantaget drivs det av 1 225 företag[48], varav 91 procent är enskilda firmor[49]. Aktiebolagen är färre men brukar en tredjedel av åkermarken. De senaste 20 åren har brukad jordbruksmark minskat med 20 procent och antalet jordbruksföretag med cirka 40 procent.[50] 27 procent av de enskilda firmorna ägs av kvinnor – en av landets högsta andelar.[51]

Transporter, avstånd och terräng (vatten och berg) samt bebyggelse och infrastruktur skapar praktiska begränsningar i brukandet av marken.

---

[41] Jordbruksverkets statistikdatabas BLIS uttag 2026-03-22
[42] Jordbruksverket. Jordbruksmarkens användning 2023. Slutlig statistik Figur B
[43] Jordbruksverket. *Jordbruksmarkens användning* 2023.;
Jordbruksverkets statistikdatabas. Betesmarkens användning och antal företag med betesmark efter län och gröda. 2025
[44] Jordbruksverkets statistikdatabas. Ekologisk växtodling 2023.
[45] Lokaliseringskvoten jämför en branschs andel av sysselsättningen i en region med motsvarande andel i hela landet. Att den är hög i Jämtland betyder det att livsmedelssektorn har större betydelse för sysselsättning och ekonomi i länet än vad den har i Sverige som helhet.
[46] Jordbruksverket. Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin. Årsrapport 2023. Rapport 2023:6
[47] Jordbruksverkets statistikdatabas 2024
[48] Jordbruksverkets statistikdatabas. Jordbruksföretag och areal efter län, företagares kön, företagares ålder. 2025
[49] Jordbrukets statistikdatabas. Jordbruksföretag och areal efter län, brukningsform och företagskategori. 2024
[50] Jordbrukets statistikdatabas. Jordbruksföretag och areal efter län och företagarens kön och ålder 1996-2024. 2025
[51] Jordbruksverkets statistikdatabas. Jordbruksföretag och areal efter län och företagarens kön och ålder. 2024

3.1.2 Animalieproduktion

Jämtlands län har med sina hävdade betesmarker och slåtterängar goda förutsättningar för betesbaserad animalieproduktion. Klimatet gör därtill att vallodling är mycket gynnsamt. Idisslarna är därför centrala i det regionala livsmedelssystemet.[52]

Animalieproduktionen domineras av mjölk- och köttproduktion där mjölk från nöt utgör den största delen av sektorn och är en viktig basnäring för många lantbruk i länet.[53]

Utöver mjölk från nöt finns även en mindre men betydelsefull produktion av getmjölk i länet.[54] Getmjölksproduktion är ofta småskalig och specialiserad, kompletterar och bidrar till diversifiering av animaliesektorn genom förädling av produkter som ost och andra mejeriprodukter.

Nötköttproduktionen i länet består av di- och ungdjursproduktion samt kor från mjölkproduktionen.[55] Dikoproduktionen bygger på betesdrift och vallfoder och är därmed väl anpassad till länets naturgivna förutsättningar. Den bidrar till öppna landskap, biologisk mångfald och en robust köttproduktion med låg andel importerat kraftfoder.

Det finns även en mindre men lokalt viktig produktion av lamm och gris som kompletterar den övriga animalieproduktionen med potential för vidare utveckling.

Klimatförändringarna påverkar animaliesektorn genom förändrade foderförutsättningar, risk för nya växtsjukdomar och variationer i nederbörd och temperatur. Detta ställer krav på anpassning av betessystem, foderstrategier och stallmiljöer.[56]

Sammantaget utgör mjölk- och köttproduktionen en central del av länets livsmedelsförsörjning. Den är starkt integrerad i det totala naturbruket[57], bidrar till regional ekonomisk stabilitet och spelar en central roll i att upprätthålla ett levande och hållbart jordbrukslandskap.

---

[52] Länsstyrelsen Jämtlands län, *Årlig uppföljning av miljömålen i Jämtlands län* (2025); Jordbruksverket, *Hållbar mat – en komplex fråga* (2026); Jordbruksverket, *Mjölkstatistik* och *Slaktstatistik* (2024); Jordbruksverket (2023). *Ängs- och betesmarksinventeringen* (TUVA).

[53] Jordbruksverket (2024). *Mjölkstatistik – levererad mjölk och antal mjölkkor per län.*

[54] Jordbruksverket (2024). *Jordbruksstatistisk årsbok – djurantal och besättningsstruktur.*

[55] Jordbruksverket (2024). *Slaktstatistik – nötkreatur, får och gris.*

[56] SLU (2023). *Klimatförändringar och svensk animalieproduktion.*

[57] Naturbruk avser här de areella näringarna, främst jordbruk, skogsbruk, rennäring, fiske och vattenbruk, som bygger på ett hållbart nyttjande av mark, vatten och biologiska resurser

3.1.3 Trädgårdsnäring

Trädgårdsnäringen omfattar odling av prydnadsväxter, grönsaker, frukt och bär. Länet har goda biologiska och klimatmässiga förutsättningar för de flesta grönsaker och bär, men sorter måste anpassas till den korta odlingssäsongen. Tillgång till vatten är avgörande.

Potatis odlas med fördel i norra Sverige tack vare lägre tryck från skadegörare och växtsjukdomar. Norra Sverige har därför traditionellt varit en viktig region för utsädesodling av potatis.[58]

I Jämtlands län odlas potatis på 80 hektar av 16 företag med mer än 0,5 hektar odling. Knappt 90 procent av arealen odlas av 6 lantbrukare i 5 kommuner.[59] Resterande areal odlas troligen främst för lokal direktförsäljning eller egenkonsumtion.

I länet finns:

- 20 företag som odlar köksväxter kommersiellt
- 10 frilandsföretag
- 15 växthusföretag (vissa kombinerar båda)

Statistiken är osäker och hobbyodlingar kan ingå.[60]

Trädgårdsnäringen i Jämtlands län är liten i volym men strategiskt viktig för både diversifiering, försörjningsförmåga och robusthet. Produktionen begränsas i dag av brist på lager- och kylkapacitet, avsaknad av regionala grönsaksdepåer och en logistikstruktur som gör det svårt för små producenter att nå marknaden.[61] Dessa hinder förstärks av att förädlingsledet saknar anläggningar för tvätt, packning och lagring, vilket gör att även mindre volymer ofta måste skickas utanför länet för hantering.

Marknaden är en utmaning: avsaknad av depåer för stora livsmedelskedjor gör kontinuerliga leveranser svåra. Producenter säljer därför via gårdsbutiker, självplock, REKO-ringar och lokala grossister. Detta leder till stor produktbredd och få specialiserade producenter.[62]

Samtidigt finns betydande utvecklingspotential. Ett varmare och längre växtklimat skapar bättre förutsättningar för frilandsodling av grönsaker, bär

[58] Jordbruksverket, *Potatis – odlingsråd och växtskydd* (2024); Jordbruksverket, *Utsädesproduktion av potatis i Sverige* (2021).
[59] Jordbruksverkets databas BLIS utreda och analysera. Uttag 20260217.
[60] Jordbruksverket statistikdatasbas Översikt trädgård, Bär på friland Växthusyta efter län gröda variabel och år och databasen BLIS utreda och analysera. Uttag 20260217
[61] Jordbruksverket, Direktförsäljning av livsmedel 2022; Tillväxtverket, Småskaliga livsmedelsföretag 2023
[62] Jordbruksverket. *Direktförsäljning av livsmedel – nuläge och utveckling* (2022)

och frukt, och tekniker som växthusodling, hydroponiska system och användning av spillvärme kan möjliggöra året-runt-produktion även i kallare delar av länet. Dessa lösningar kan stärka lokal tillgång, minska beroendet av importerade varor och skapa nya företag inom både primärproduktion och förädling.

Trädgårdsnäringen har också en tydlig koppling till beredskap. Rotfrukter som potatis är centrala baslivsmedel vid kris. En ökad lokal produktion, kombinerad med regionala lagerlösningar, skulle därför kunna höja länets försörjningsförmåga och minska sårbarheten vid störningar i nationella transportflöden.

3.1.4 Odlad fisk

Fiskodling och förädling är ett prioriterat utvecklingsområde i länets regionala livsmedelsstrategi. År 2024 producerades cirka 5 000 ton ädelfisk i Jämtlands län, främst regnbåge och röding.[63] Detta motsvarar drygt hälften av Sveriges totala produktion av matfisk samma år (9 100 ton), vilket gör länet till landets största producent.[64]

Jämtlands län har i dag ett tiotal aktiva fiskodlingar spridda över länets kommuner, med en tydlig dominans av kassodling i sjöar och älvar. De största anläggningarna finns i Ströms Vattudal och Landösjön, där enskilda odlingar producerar mellan 600 och 3 600 ton per år.[65]

Utöver de befintliga odlingarna planeras två större landbaserade anläggningar med recirkulerande system (RAS) i Åre och Härjedalen, med en beräknad kapacitet på ytterligare cirka 14 000 ton per år. Landbaserad odling kan innebära lägre miljöpåverkan än kassodling, bland annat genom minskade fosforutsläpp per producerad ton fisk, lägre risk för smittspridning till vild fisk och minskad risk att fiskar smiter.

Fiskodling omfattas av höga lagkrav och långa tillståndsprocesser. Branschen är beroende av importerat fiskfoder och har en känslig logistik och resurskrävande uppfödning av sättfisk. Sättfisk produceras utanför länet och transporteras därefter med lastbil till odlingarna.

---

[63] Region Jämtland Härjedalen. Underlag till Regional handlingsplan för livsmedelsstrategin. (2024) samt SWECO. *Blå näringar i Jämtlands län Regionala möjligheter och flaskhalsar för produktion och förädling.* (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.

[64] https://jordbruksverket.se Statistikrapporter, 2025-08-14 Vattenbruk 2024. 2026-04

[65] SWECO. *Blå näringar i Jämtlands län Regionala möjligheter och flaskhalsar för produktion och förädling.* (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.

I detta sammanhang spelar Vattenbrukscentrum Norr AB i Kälarne en viktig roll. Avelsstationen för matfisk är anpassad till de nordliga förutsättningarna i Jämtlands län och arbetar med fiskstammar som klarar kallt vatten, långa vintrar och varierande vattenflöden. Genom att tillhandahålla avelsfisk, rom och yngel bidrar stationen till att säkra en stabil och långsiktig produktion av länets odlingar och minskar beroendet av externa leverantörer. Vattenbrukscentrum i Norr AB bedriver även forskningsverksamhet i samarbete med bland annat SLU.[66]

Något att vara medveten om är att trots att produktionsvolymerna är stora är en betydande del av den odlade fisken avsedd för marknader utanför länet, vilket innebär att fiskodlingens roll i lokal försörjning är mindre än volymerna antyder.

3.1.5 Rennäring

Rennäringen är en av länets äldsta näringar och utgör en central del av det samiska kulturarvet. Hela Jämtlands län är renbetesland och renskötseln bygger på naturbete i skogs- och fjällandskap. Näringen bidrar till ett klimatsmart, resurseffektivt livsmedel i form av renkött, skapar arbetstillfällen och är en viktig del av länets primärproduktion och landskapets långsiktiga förvaltning.

Rennäringen bedrivs av länets tolv samebyar, som ansvarar för planering och genomförande av renskötseln inom sina betesområden. Länsstyrelsen fastställer det högsta tillåtna antalet för varje sameby vilket totalt för Jämtlands län är 47 000 renar i vinterhjord[67]. Nationellt varierar vinterhjorden cykliskt mellan 220 000 och 260 000 renar.[68]

År 2022 fanns 403 renägare i Jämtlands län varav 63 kvinnor.[69] Totalt finns omkring 5 000 renägare i Sverige, varav 85 procent bor i Norrbottens län. Resterande renägare finns fördelade i Västerbottens samt Jämtlands län och i ett geografiskt område runt orten Idre i Dalarnas län.[70] I landet finns cirka 119 företag som huvudsakligen är sysselsatta inom rennäringen.[71]

---

[66] SWECO. *Blå näringar i Jämtlands län Regionala möjligheter och flaskhalsar för produktion och förädling.* (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.
[67] https://catalog.lansstyrelsen.se/store/35/resource/74
[68] https://sametinget.se/rennaringen-sverige#:~:text=Det%20finns%20enligt%20v%C3%A5rt%20renm%C3%A4rkesregister,procent%20bor%20i%20Norrbottens%20l%C3%A4n.
[69] https://sametinget.se/statistik/ren%C3%A4gare
[70] https://sametinget.se/6215
[71] http://sametinget.se

Rennäringen möter flera strukturella utmaningar. Klimatförändringar påverkar tillgången till funktionella vinterbetesmarker, särskilt vid isbildning och väderomslag som försvårar renarnas möjlighet att nå lavbetet. Konkurrerande markanvändning, exempelvis skogsbruk, vindkraft och infrastruktur påverkar betesområden och förutsättningarna för flyttleder.[72] Rovdjurstrycket är ytterligare en faktor som påverkar renantal och arbetsinsats.

I länet finns sex slakterier- och styckerianläggningar för ren, med varierande kapacitet. Under slaktsäsongen 2020/2021 slaktades 15 085 renar i Jämtlands län, av totalt 40 528 renar i riket.[73] Brist på slakterikapacitet skapar en flaskhals eftersom slakten sker under en kort och intensiv period, vilket påverkar logistik och möjligheten att ta tillvara värdet av produktionen.[74]

Rennäringen är en unik och betydelsefull del av länets livsmedelsproduktion. Den förenar kulturarv, naturbruk och hållbar resursförvaltning, samtidigt som den bidrar till regional utveckling och ett levande samiskt näringsliv.

3.1.6 Vilt från skog och vatten

Skogen är en viktig komponent för livsmedelsförsörjningen i Jämtlands län. Den bidrar både direkt, genom viltkött och naturprodukter, och indirekt genom att utgöra en ekonomisk grund för lantbruket.

Viltkött utgör en liten men viktig del av länets totala livsmedelsförsörjning. Nationellt står viltkött (älg, vildsvin, hjort, rådjur) för cirka 2,4 procent av köttkonsumtionen i Sverige. En studie av viltets beredningspotential visar att vid full årlig avskjutning skulle den täcka cirka 1,2 procent av det fysiologiska energibehovet vid höjd beredskap. I Jämtlands län är potentialen betydlig större: om hela viltstammen nyttjades skulle den kunna bidra med omkring 8 procent av länets fysiologiska energibehov.[75] Detta gör viltet till ett strategiskt komplement i ett robust livsmedelssystem.

Under jaktåret 2024 fälldes 10 391 älgar i Jämtlands län, varav 6 371 vuxna och 4 202 kalvar.[76] Dessa volymer visar att viltkött är en lokal resurs att

[72] SWECO. *Sydsamiska livsmedelsnäringar i Jämtlands län* (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.
[73] https://sametinget.se/statistik/renslakt
[74] SLU Future food, Urfolksperspektiv på livsmedelsstrategin, 2023
[75] https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/rapporter/2025/2025---livsmedelsforsorjningen-i-siffror.pdf
[76] *viltvårdsfunktionen länsstyrelsen Jämtlands län*, 2024

räkna med, även om den inte kan ersätta andra delar av livsmedelsproduktionen.

Vilda växter, bär och svamp lyfts ibland som en potentiell källa till vår livsmedelsförsörjning. Den svenska biologiska produktionen av bär uppskattas till mer än 550 000 ton per år, främst blåbär, lingon, kråkbär och hjortron.[77] Endast 2–5 procent av denna mängd används idag, vilket motsvarar 2–4 kcal per person och dag. Det saknas studier om potentialen för svamp och vilda växter, men Livsmedelsverket bedömer att deras roll i livsmedelsförsörjningen är mycket liten på grund av lågt energiinnehåll, säsongsberoende och begränsad kunskap hos allmänheten om vad som är ätbart.[78]

Fritidsfisket är en annan viktig naturproduktion. Under 2023 uppskattades fritidsfisket nationellt ta upp cirka 11 000 ton fisk, varav 8 000 ton fångades i sjöar och vattendrag. Fångsten består främst av abborre och gädda[79] och motsvarar cirka 3 kcal per person och dag.[80] Den naturliga produktionen av fisk i inlandsvatten i Jämtlands län har översiktligt beräknats till cirka 3 000 ton per år. Mer än 200 lokala fiskevårdsorganisationer är engagerade i fiskevårdsarbete och sportfisket lockar årligen 120 000 besökare till länet.[81] Det finns en betydande potential att tillvarata mer av fisken som livsmedel.

Sammantaget utgör viltkött, naturprodukter och fritidsfiske viktiga komplement till länets livsmedelsförsörjning. De bidrar med lokala, klimatsmarta och förnybara resurser, även om deras volymer är begränsade i relation till länets totala behov.

3.1.7 Ägg

Äggproduktionen i Jämtlands län domineras av ett av Sveriges största äggpackerier och den aktör som försörjer hela Norrland med ägg. Packeriet i Valne, Nälden hanterar varje vecka cirka 90 ton ägg från nio producenter, varav en del är verksamma i Jämtlands län. Den samlade produktionen som

[77] RISE Research Institutes of Sweden. *Naturresursernas roll i livsmedelsberedskapen – potential och begränsningar*. RISE Research Institutes of Sweden. (2026).

[78] https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/rapporter/2025/2025---livsmedelsforsorjningen-i-siffror.pdf

[79] SCB (2023a). *Fritidsfiske 2023*. Statistiska centralbyrån.

[80] Livsmedelsverket. Livsmedelsförsörjningen i siffror. https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/rapporter/2025/2025---livsmedelsforsorjningen-i-siffror.pdf

[81] https://www.lansstyrelsen.se/jamtland/djur/fiske.html

levererar till packeriet motsvarar omkring 300 000 värphöns där de jämtländska besättningarna uppgår till drygt 65 000 höns.[82]

Äggproduktionen är därmed en viktig del av länets livsmedelsförsörjning, men strukturen är starkt centraliserad. För småskaliga producenter finns få alternativ till att få sina ägg tvättade, sorterade och paketerade enligt gällande regelverk. Det saknas ett mindre regionalt godkänt äggtvätteri eller packeri som kan hantera små volymer, vilket innebär att producenter som inte når upp till det stora packeriets krav på kvantitet eller sortering har begränsade möjligheter att få avsättning för sina ägg. Mindre producenter säljer delvis ägg via REKO och i gårdsbutik.

Trots att efterfrågan på lokalproducerade ägg är hög hos både konsumenter och restauranger, utgör bristen på regional infrastruktur en flaskhals för utvecklingen av småskalig äggproduktion. Detta påverkar möjligheterna till diversifiering inom primärproduktionen och begränsar den lokala marknadens tillgång till närproducerade ägg.

3.1.8 Primärproduktionens betydelse för robustheten

Primärproduktionen är den centrala byggstenen i länets livsmedelssystem. Den är naturbaserad och anpassad till lokala förutsättningar, vilket ger länet en stark grund för långsiktig robusthet.

Den starka vall- och animalieproduktionen, rennäringen, fiskodlingen och den småskaliga trädgårdsnäringen skapar många olika försörjningsvägar, vilket minskar sårbarheten.

Samtidigt begränsas robustheten av minskande antal företag, logistik- och avståndsutmaningar, klimatförändringar och beroende av stora enskilda aktörer inom vissa sektorer. Kort sagt ger bredden styrka, men strukturen och klimatet kräver anpassning för att robustheten ska bestå.

Primärproduktionen påverkas inte bara av geografiska och demografiska förutsättningar, utan också av en omfattande och komplex regelbörda. Producenter behöver hantera ett stort antal lagar, tillståndsprocesser och kontrollsystem kopplade till miljö, djurvälfärd, livsmedelssäkerhet, arbetsmiljö och markanvändning. För små och medelstora företag innebär detta att administrativa krav tar en betydande del av tiden i anspråk, vilket begränsar möjligheten att utveckla verksamheten, investera i innovation och stärka konkurrenskraften.

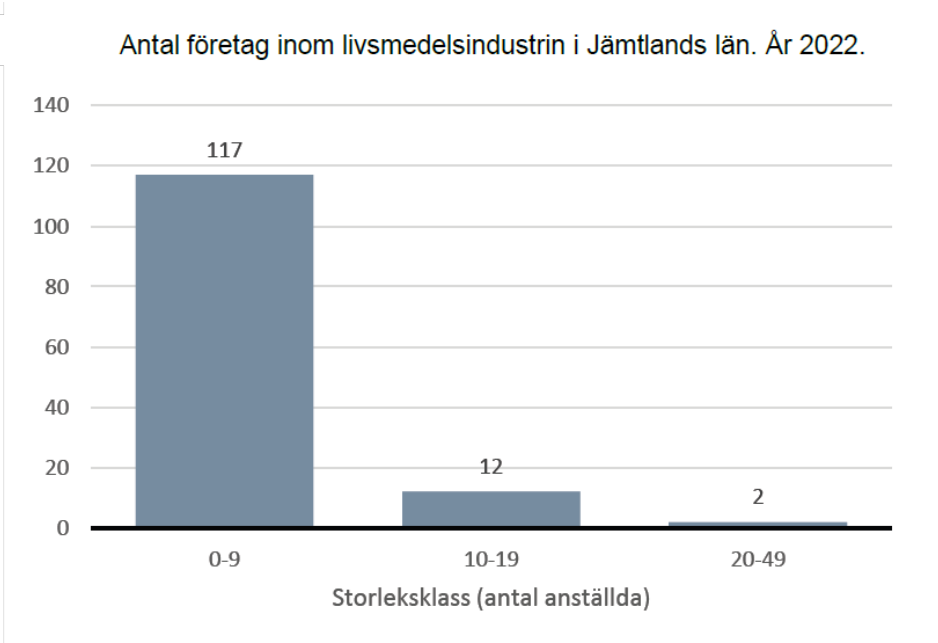
[82] Region Jämtland Härjedalen (2024), baserat på uppgifter från Norrlandsägg (2024) och Länsstyrelsen Jämtlands län (2024).

Primärproduktionens struktur påverkar direkt vilka möjligheter som finns i förädlingsledet. De små volymerna och långa avstånden i länet skapar särskilda förutsättningar för hur råvaror kan tas om hand, förädlas och nå marknaden. Dessa delar presenteras närmare i nästa avsnitt.

3.2 Förädling

Förädlingsledet utgör länken mellan råvaror och produkter för konsumtion. Här möts hantverk, teknik och innovation och är ett viktigt steg för att öka värdet av livsmedel och att stärka länets konkurrenskraft.

Livsmedelsindustrin är Sveriges fjärde största tillverkningsindustri och påverkar även transporter, besöksnäring och logistik. I Jämtland fanns cirka 130 livsmedelsföretag år 2022 vilket är en minskning sedan 2012.[83]

Figur 3. Antal företag inom livsmedelsindustrin i Jämtlands län. Källa: WSP Företag och sysselsatta – livsmedelsindustrin. Jämtlands län. 2025. På uppdrag av Tillväxtverket.

Strukturen på livsmedelsförädlingen i Jämtlands län består av både storskalig produktion med några få aktörer inom mejeri, kött och ägg samt flertalet småskaliga företag inom många olika produktkategorier så som bageri, charkuteri, mejeri, konfektyr och dryck.

Länet har runt 80 mathantverksföretag vilka har bidragit till ett starkt varumärke för regionen.[84] Mathantverk som begrepp avser inte en bransch utan en hantverksmässig förädling av företrädesvis lokala råvaror.

[83] WSP. *Företag och sysselsatta – livsmedelsindustrin. Jämtlands län.* 2025. På uppdrag av Tillväxtverket. I siffran ingår inte jordbruksföretag.
[84] Komplett statistiskt underlag saknas. Regional uppskattning av Eldrimner nationellt resurscentrum för mathantverk.

Kännetecknande är naturliga processer där traditionella produkter utvecklas för konsumenter av idag.

Lantbrukarnas riksförbunds (LRF) Grönt näringslivsindex för 2024 visar att mathantverksföretagens lönsamhet förstärktes och att företagen är optimistiska framåt. Produkterna efterfrågas och prisbilden är stabil.[85] Eldrimner nationellt resurscentrum för mathantverk, beläget i Ås, har haft en betydande roll i den utvecklingen.

Flaskhalsar i förädling

Slaktkapacitet: få anläggningar, långa avstånd och begränsade tider för att kunna genomföra slakt skapar köer och höga kostnader.

Fiskförädling: liten lokal kapacitet; stora volymer skickas utanför länet för att filea s och paketeras.

Äggpackning: avsaknad av småskalig packerikapacitet begränsar lokal försäljning och små producenter.

Lagring och kylkedja: brist på regionalt lager- och kylutrymme för kött, grönsaker och förädlade produkter.

Regelbörda: omfattande tillståndsprocesser och kontrollkrav hämmar små företag och nyetableringar.

Kompetensförsörjning: brist på arbetskraft för småskaliga förädlare.

Små volymer: gör det svårt att nå stordriftsfördelar, investera i teknik och etablera gemensamma strukturer.

Förädlingen i länet inbegriper utöver lokala råvaror även råvaror från andra delar av landet eller andra länder. En del av råvarorna som produceras i länet, som matfisk och kött, förädlas i huvudsak utanför länet.

3.2.1 Mejeri

I Östersund finns Arla Foods mejeri där det sedan ett par år tillbaka endast sker tillverkning av ost. Mejeriet tar årligen emot cirka 70 miljoner kilo mjölk från omkring 65 gårdar i länet.[86] Mjölken från länets Arla-gårdar går primärt till mejeriet i Östersund. Som regel hämtas mjölken på gårdarna varannan dag. Ost tillverkad på mejeriet i Östersund transporteras till Arlas centrallager i Kallhäll utanför Stockholm och därifrån vidare till butik. I

[85] https://www.lrf.se/las-mer/gront-naringslivsindex/
[86] https://www.arla.se/om-arla/mejerier/ostersund-mejeri/ 2026-04-01

Kallhäll ligger också det Arla-mejeri för konsumtionsmjölk och andra mejeriprodukter som är närmast Jämtländska producenter.

I Jämtland finns runt 25 gårdar som levererar mjölk till Norrmejerier.[87] Mjölken transporteras till mejeriet i Umeå där det utöver konsumtionsmjölk tillverkas ost och syrade produkter. Båda dessa mejerier för konsumtionsmjölk är lokaliserade omkring 30–60 mil från länets mjölkproducenter.

Det finns en stark tradition av småskalig förädling av mejeriprodukter i länet. Gemensamt för dessa företag som både använder egen och inköpt mjölk från kor och getter är att de verkar i liten skala med fokus på kvalitet och unika produkter. Det finns ett flertal små mejerier i länet och försäljningen sker både i detaljhandel, till restaurang och direkt till konsument.

3.2.2 Slakt, styckning och förädling från jordbruk

Det största slakteriet i länet är Jämtlandsgården Livsmedels AB i Hammerdal som har en kapacitet på cirka 8 000 nötkreatur och 1 900 får och lamm per år. Utöver den egna verksamheten erbjuder de återtagsslakt. Under 2026 har slakteriet blivit en del av Scan Sverige som ägs av Lantmännen.[88]

De slaktade djuren från länet transporteras ofta vidare till andra anläggningar för styckning och förädling och kedjan är i stor utsträckning nationell. Merparten av det kött som produceras av Jämtländska jordbrukare förädlas utanför länet men viss förädling sker även via småskaliga företag. Ett flertal gårdar säljer även kött via lokal direktförsäljning till slutkonsument. Legoslakt, styckning och förädling av gris och lamm i länet är mycket begränsad.

En möjlighet för slakt som inte innebär transport till slakteri är att slakta på gården. Med nya EU-regler från 2021 får en mindre mängd djur, exempelvis tre nötkreatur, sex svin, nio får eller getter, slaktas på den egna gården.[89]

3.2.3 Renslakt och förädling

Renslakten och förädling av ren utgör en viktig del av länets animalieproduktion och stärker försörjningsförmågan genom hållbart nyttjande av naturresurser, biologisk mångfald och sysselsättning. Till skillnad från annan animalieproduktion sker renslakten ofta genom

[87] 2026-04-01 https://norrmejerier.se/norrlandska-mjölkbonder/har-finns-mjolkbonderna
[88] 2026-04-01 https://jamtlandsgarden.com
[89] 20260401 https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/regler-for-livsmedelsforetag/slakteri-och-vilthanteringsanlaggning/slakt-pa-gard/

samebyarnas egna system som bygger på egna strukturer för logistik, kvalitetskontroll och försäljning. Flera renskötselföretag förädlar och säljer sina produkter direkt till konsument.

Två centrala slakteriaktörer är Åke P Fågel och vilt utanför Hammerdal samt renslakteriet i Lossen som ägs och drivs av Mittådalens sameby. Det senare har kapacitet att slakta upp till en ren per minut och fungerar som ett nav för rennäringen i närliggande samebyar och för inköpare. I länet finns även det enda godkända slakteriet i Sverige som utbildar och ger kompetensbevis för slakt och avlivning av ren. Utöver detta finns ett antal småskaliga slakt- och styckningsanläggningar där återtag från renslakt styckas och paketeras för egen försäljning eller till detaljhandel.[90]

3.2.4 Vilt

Till skillnad från den organiserade slakten inom jordbruk och rennäring sker hantering av vilt som älg och hjort ofta i småskaliga, decentraliserade former. Köttet styckas i stor utsträckning direkt på plats av jägarna i enklare slaktlokaler. En stor del av köttet går till eget bruk för jägarna men det finns även försäljning som sker genom en dryg handfull lokala vilthanteringsanläggningar och vidareförädlare.

3.2.5 Fisk

Blå näringar i Jämtlands län avser i nuläget kommersiella fiskodlingar men förädling sker även i mycket liten skala av viltfångad fisk. Godkända fiskslakterier som kan hantera den totala volym matfisk som odlas saknas i länet. Merparten av den fisk som odlas exporteras till finska och Åländska slakterier då det finns en etablerad kylkedja och mottagningskapacitet för varierande volymer året om för dessa. Av regnbågen som odlas säljs en mindre andel som hel fisk inom och utom länet samt för vidareförädling som gravning eller rökning.[91]

I Landön finns ett slakteri som bereder den röding som odlas där som sen säljs hel eller som filé (färsk och fryst) till restauranger inom och utom länet.[92] Utöver det finns det en dryg handfull förädlare av fisk i länet som i första hand röker eller gravar odlad eller viltfångad fisk.[93]

---

[90] SWECO, *Sydsamiska livsmedelsnäringar i Jämtlands län* (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.
[91] SWECO. *Blå näringar i Jämtlands län - Regionala möjligheter och flaskhalsar för produktion och förädling*. (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.
[92] SWECO. *Blå näringar i Jämtlands län - Regionala möjligheter och flaskhalsar för produktion och förädling*. (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.
[93] www.mathantverk.se 2026-03-11

3.2.6 Dryck, bär och bageri

Jämtland har en hög andel dryckestillverkare med näst flest tillverkare per capita i landet och antalet tillverkare av alkoholhaltiga drycker var 19 företag 2023.[94] Det finns ett större bryggeri i Pilgrimstad med en produktion på 1 miljon liter öl per år och distribution över hela landet. Därutöver finns tillverkning av alkoholfria drycker och produkter hos företag som utöver dryck förädlar odlade och vilda bär samt grönsaker och andra växter i blygsam skala inom ett antal mathantverksföretag.

Småskaliga bagerier och konditorier finns spridda över länet, från tunnbrödsbagerier till specialiserade konditorier. Mjöl köps in från södra Sverige då kvarnkapacitet och lokalt producerat mjöl och i princip helt saknas.

3.2.7 Regelverkens betydelse för förädlingsledets robusthet

Såväl primärproduktion som förädlingsled möter utmaningar kopplade till en omfattande regelbörda. Livsmedelsföretag behöver följa omfattande krav på hygien, spårbarhet, märkning, livsmedelssäkerhet, bygglov, miljötillstånd och kontrollprogram. För småskaliga förädlare, som är vanliga i Jämtlands län, är ofta administrativa och juridiska krav oproportionerligt stora i relation till företagens resurser.

Livsmedelsverket och Jordbruksverket har i flera kartläggningar visat att regelverkens komplexitet och omfattning kan vara ett hinder för utveckling, särskilt för små företag som saknar administrativ kapacitet. Detta påverkar möjligheten att investera i ny teknik, utöka produktionen eller etablera nya produkter på marknaden.[95]

I praktiken innebär detta att regelbördan kan motverka målsättningarna i såväl nationell som regional livsmedelsstrategi om ökad förädling, stärkt konkurrenskraft och utveckling av robusta värdekedjor. För att småskaliga förädlare ska kunna bidra fullt ut till länets livsmedelssystem krävs därför att regelverk är tydliga, proportionerliga och utformade så att de stödjer innovation och hållbar utveckling.

---

[94] Dryckesrapporten 2023. LRF Lokal Mat och Dryck, Föreningen Svenskt Vin, Sveriges Oberoende Bryggerier, Sveriges Producenter Av Alkoholdrycker, SPAA.
[95] Livsmedelsverket – *Regelförenkling för livsmedelsföretag* (2023). Jordbruksverket. *Regelförenkling inom de gröna näringarna* (2022-2024)

MÖJLIGHETER I FÖRÄDLING

Kombination av stora och små producenter: skapar mångfald, minskar sårbarheten vid störningar och ger mindre beroende av enskilda stora anläggningar.

Många branscher: mejeri, kött, ren, vilt, fisk, dryck, bär och bageri erbjuder olika nischer för tillväxt.

Fiskförädling: växande intresse för lokal förädling med exempelvis initiativ för vildfångad fisk.

Mathantverk: starkt struktur av mathantverksföretag som visar ökad lönsamhet och bidrar till regional profilering.

Direktförsäljning: gårdsförsäljning och lokala marknader ger nya kanaler för företagen.

Utveckling av regelverk: nya regelverk, t.ex. slakt på gården och förbättrade kylkedjor, öppnar för nya förädlingslösningar.

Kompetensförsörjning: nationell utbildningsaktör inom småskalig förädling finns i länet.

Förädlingsledets kapacitet och struktur formar hur lokala produkter når konsumenter, både invånare och besökare. Därför är logistik och distribution en central del av länets livsmedelssystem som presenteras närmare i nästa avsnitt.

3.3 Distribution och logistik

Distribution och logistik utgör en central del av livsmedelskedjan i Jämtlands län och påverkar både produktionens utvecklingskraft och regionens försörjningsförmåga. Länets geografi, glesa bebyggelse och långa avstånd skapar särskilda förutsättningar för transporter, lagerhållning och tillgång till dagligvaror. Samtidigt är länet starkt integrerat i nationella och internationella värdekedjor, vilket innebär att stora volymer av både råvaror och färdiga produkter rör sig in och ut ur regionen varje dag.

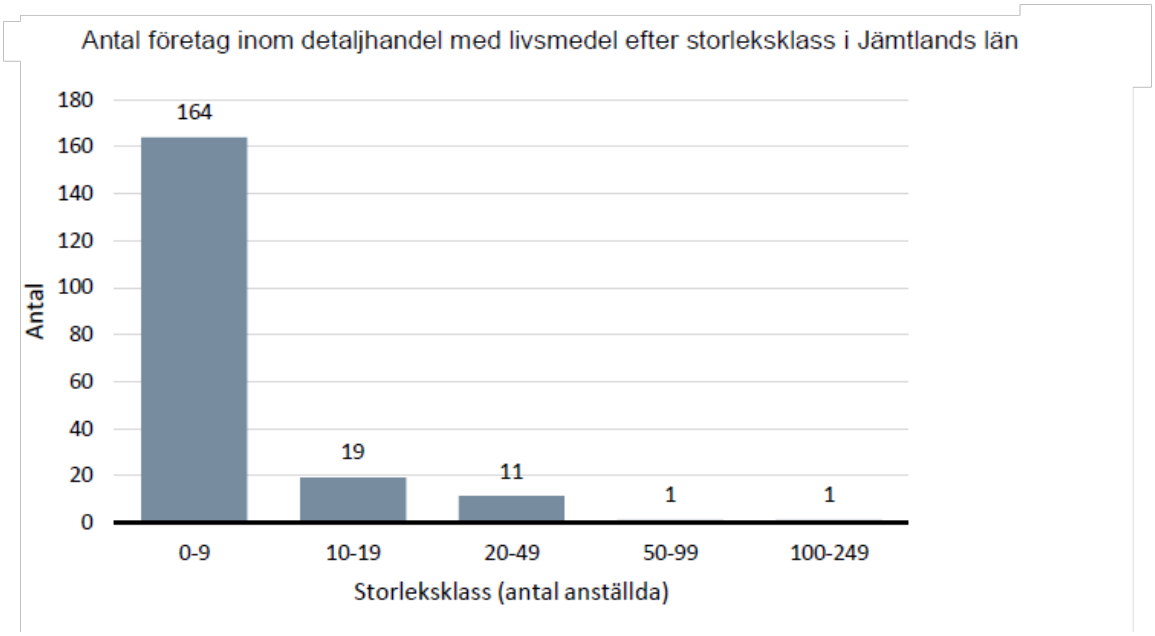
En stor del av den primärproduktion som sker i länet transporteras utanför regionen för vidare förädling eller distribution. Mjölk från delar av länet körs till Kallhäll och Umeå, slaktdjur som inte hanteras i Hammerdal skickas till Delsbo, Luleå eller andra orter, och ägg från länets producenter går till Norrlandsäggs anläggningar innan de når en nationell marknad. Även många mathantverksprodukter, drycker och specialprodukter från mindre aktörer lämnar länet för försäljning nationellt eller till export. Detta innebär att länets livsmedelsproduktion är beroende av fungerande transportkedjor och stabil tillgång till logistiklösningar.

Samtidigt är Jämtlands län beroende av ett kontinuerligt inflöde av varor. Det gäller inte bara livsmedel utan även insatsvaror som drivmedel, kraftfoder, mineralgödsel, utsäde, emballage, reservdelar och energi. Livsmedelstransporterna sker nästan uteslutande med lastbil, och vägtransporter dominerar längs europavägarna E14 och E45 samt på länsvägar till och från gårdar och byar. Järnvägen spelar en begränsad roll och används främst för bulktransporter av spannmål och insatsvaror. Det starka vägberoendet gör att väder, väglag, tjällossning och störningar i infrastrukturen får direkt påverkan på livsmedelskedjan.

Grossister i länet omfattar aktörer såsom Svensk Cater, Martin & Servera och Grönsakshallen Sorunda samt distributörer som Schenker och DHL. Lagerinfrastrukturen är begränsad och geografiskt ojämnt fördelad. Kommersiella lager förekommer främst kopplade till större butikskedjor och nationella logistikföretag, medan storskaliga distributionscentraler saknas helt i länet. De stora kedjorna ICA, Coop och Axfood har sina centrallager långt utanför regionen, vilket innebär att livsmedel fraktas långa sträckor innan de når Jämtlands län. Detta skapar sårbarhet vid störningar i transportkedjan och minskar möjligheten att bygga upp regional redundans.

3.3.1 Livsmedelshandel

År 2022 fanns närmare 200 företag inom detaljhandel med livsmedel i länet, en ökning med 8 % sedan 2012. Största grupperna är detaljhandel med livsmedel, drycker och tobak (125 företag) samt specialiserade butiker (70 företag). Dessa sysselsatte cirka 1 700 personer. Livsmedelsbutikerna finns utspridda i hela länet.

Figur 4. Antal företag inom detaljhandeln i Jämtlands län år 2022. Källa: WSP. Företag och antal sysselsatta inom livsmedelshandeln. Jämtlands län. 2025. På uppdrag av Tillväxtverket.

Därtill fanns ca 60 företag inom parti- och provisionshandel med livsmedel.[96] Bland dessa är Arla Foods mejeri i Östersund samt Svensk Cater i Östersund de största arbetsgivarna.

Tillgängligheten till dagligvarubutiker varierar kraftigt inom länet. Jämtlands län har generellt lägre tillgänglighet till fullsortimentsbutiker än riket i stort, och avstånden är betydligt längre i flera kommuner. I tätorter är avståndet ofta 1–15 km, medan hushåll i mer glesa delar av länet kan ha över 40 km till närmaste butik. Detta påverkar både hushållens vardag och företagens möjligheter att nå lokala marknader.[97]

Det regionala serviceprogrammet (RSP) 2023–2030 tar avstamp i den regionala utvecklingsstrategin[98] och program för smart specialisering[99] samt nationella förordningar för kommersiell service. RSP har utarbetats i bred samverkan med länets kommuner och Länsstyrelsen Jämtlands län.

[96] WSP. *Företag och antal sysselsatta inom livsmedelshandeln. Jämtlands län.* 2025. På uppdrag av Tillväxtverket.
[97] Tillväxtverket (2021) Tillgänglighet till kommersiell och offentlig service 2021. Rapport 0369
https://tillvaxtverket.se/vara-tjanster/publikationer/publikationer-2021/2021-06-09-tillganglighet-till-kommersiell-och-offentlig-service-2021.html
[98] Regionala utvecklingsstrategin Jämtlands län 2050 – En nytänkande och hållbar region att leva, verka och utvecklas i (RUN/515/2018)
[99] Program för smart specialisering i Jämtland Härjedalen 2021–2027 (RUN/430/2018)

Programmet syftar till att stärka tillgång till kommersiell service i olika typer av landsbygd. Programmet ska även stärka samordningen av de olika ekonomiska stöd och insatser som Region, Länsstyrelse och Tillväxtverket beslutar om. Programmet lyfter särskilt dagligvarubutiker som lokala servicepunkter och betonar behovet av samordning mellan kommersiell och offentlig service för att stärka befintliga butiker och skapa långsiktig hållbarhet.[100]

Utöver traditionella distributionskanaler har direktförsäljning fått en växande betydelse i länet. Många mathantverkare och gårdar säljer sina produkter via REKO-ringar, gårdsbutiker, marknader, småbutiker och restauranger. REKO-ringar har utvecklats till ett viktigt komplement till traditionell handel och finns idag på ett flertal platser i länet. Skördefest Jämtland Härjedalen är ett årligt återkommande evenemang som sammanför konsumenter och producenter genom besök på gårdar och restauranger. År 2025 deltog 28 gårdar, 80 utställare och 13 restauranger, och evenemanget lockade 14 500 besökare.

De logistiska förutsättningarna i Jämtlands län påverkar både hur livsmedel produceras och når marknader samt vilka produkter hushållen faktiskt konsumerar. Transportkedjor, tillgänglighet och handelns struktur formar vardagens matval och producenternas möjligheter att möta efterfrågan. Sambanden mellan dessa förutsättningar och hushållens konsumtion behandlas i nästa avsnitt.

3.4 Konsumtion

Konsumtionen utgör den sista delen av livsmedelskedjan och omfattar både hushåll, restaurangsektorn, offentliga måltider och besöksnäringen. Verksamheterna är avgörande för att säkerställa tillgången till måltider för länets invånare och besökare, samtidigt som de skapar arbetstillfällen, driver lokal efterfrågan och påverkar vilka produkter som efterfrågas från primärproduktion och förädling. Konsumtionen är därmed en central del av länets livsmedelssystem och har stor betydelse för både ekonomisk utveckling och robusthet.

[100] Regionalt serviceprogram 2023 – 2030 Beslutad av regionala utvecklingsnämnden 2023-05-16, § 89 (RUN/536/2021)

3.4.1 Hushållens konsumtion

Hushållen utgör den största delen av livsmedelskonsumtionen i Jämtlands län och påverkar därmed direkt vilka produkter som efterfrågas från både primärproduktion, förädling och handel. Konsumtionen varierar mellan tätort och landsbygd, där hushåll i glesare delar av länet i högre grad handlar i mindre butiker, gårdsbutiker och genom direktförsäljning från lokala producenter. I tätorterna dominerar dagligvaruhandelns större aktörer, vilket ger ett bredare utbud men också påverkar hur lokala produkter når konsumenterna.[101]

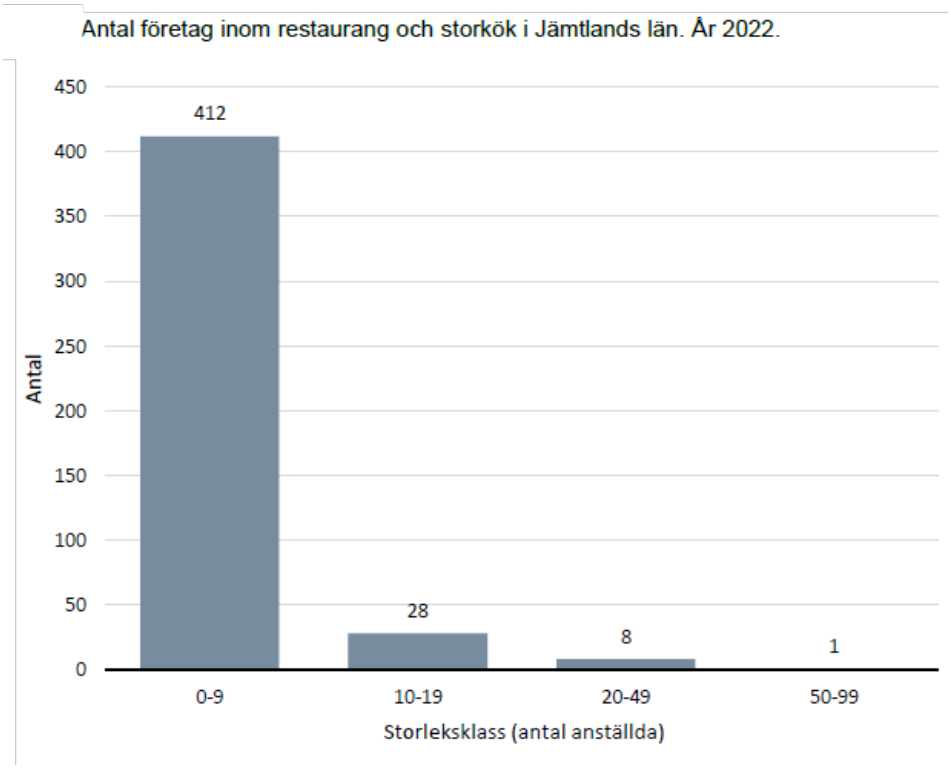
Hushållens matvanor präglas av både pris, tillgänglighet och värderingar kopplade till lokal mat och hållbarhet. Regionala analyser visar att många hushåll efterfrågar lokalt producerade livsmedel när dessa finns tillgängliga, särskilt kött, mejeriprodukter, potatis och grönsaker.[102] Samtidigt påverkar logistiken i länet utbudet i butik, vilket gör att lokala produkter ofta är mer synliga i mindre butiker och i områden nära produktionen än i större kedjebutiker. Detta skapar geografiska skillnader i konsumtionsmönster.

Hushållens konsumtion samspelar också med fritidsaktiviteter och säsongsvariationer. Under vintersäsongen ökar inköpen av snabbrörliga varor, färdigmat och livsmedel kopplade till fjällvistelser, medan sommarens vandring, fiske och friluftsliv bidrar till ökad efterfrågan på lokala råvaror, gårdsbutiker och småskaliga producenter.[103] Hushållen är därmed en viktig drivkraft för den lokala livsmedelsmarknaden och bidrar till att skapa stabilitet över året, i kontrast till besöksnäringens mer intensiva men kortvariga konsumtionstoppar.

3.4.2 Restaurang och offentlig mat

Restaurang- och storkökssektorn är, tillsammans med detaljhandeln, en viktig del av Jämtlands läns ekonomi. År 2022 fanns omkring 450 restaurang- och storköksföretag i länet, en ökning med cirka 50 företag sedan 2012. Majoriteten är restauranger, följt av cateringverksamheter, medan antalet storkök är relativt få. Sektorn sysselsatte drygt 1 700 personer och är en viktig instegsbransch för unga och nyanlända, vilket bidrar till både sysselsättning och integration.[104]

[101] SCB, Hushållens konsumtion per län (HIO/KIO), 2023.
[102] Region Jämtland Härjedalen, Livsmedelsstrategiskt faktaunderlag – lokal mat och konsumtion, 2024.
[103] Tillväxtverket, Regional besöksnäringsstatistik – konsumtion och säsongsvariationer, 2022–2023.
[104] WSP. *Livsmedelssektorns regionala kompetensförsörjning*. (2025).

Figur 5. Antal företag inom restaurang och storkök i Jämtlands län. Källa: WSP. Företag och sysselsatta – restaurang. Jämtlands län. 2025. På uppdrag av Tillväxtverket.

Restaurangbranschen har en stark koppling till besöksnäringen och har utvecklats positivt över tid, särskilt fram till pandemin. Jämtlands län har dessutom en tydlig gastronomisk profil, med 25 restauranger och caféer representerade i White Guide. Många av dessa arbetar aktivt med lokala råvaror och producenter, vilket stärker både den regionala identiteten och efterfrågan på lokalt producerad mat. [105]

Den offentliga måltiden är en viktig del av konsumtionen och utgör en betydande volym i länet. Varje dag serveras cirka 27 000 måltider i Jämtlands län, i förskolor, skolor, gymnasier, vård och omsorg. En del av dessa måltider tillagas i privat regi, då privata skolor utgör cirka 25 procent av länets skolor. Beräknat utifrån rikssnittet uppgår värdet av den svenska maten i regionens offentliga måltider till cirka 133 miljoner kronor per år.[106]

[105] Jämtland Härjedalen turism (JHT). *Besöksnäringens utveckling i Jämtlands län – statistik och analys*, 2019–2020.

[106] Livsmedelsverket, *Fakta om offentliga måltider* 2024, anger att cirka tre miljoner offentliga måltider serveras dagligen i Sverige. Jämtlands läns volym kan beräknas utifrån länets befolkningsandel, vilket motsvarar cirka 27 000 måltider per dag. Uppgifter om andelen fristående skolor baseras på Skolverkets statistik. Det årliga värdet av den

Offentliga måltider har potential att påverka konsumtionsmönster och attityder hos barn, unga och äldre, och är därför en viktig katalysator för att öka andelen lokalt producerade livsmedel. I länet genomförs de största livsmedelsupphandlingarna av kommunernas gemensamma upphandlingskontor, samt Region Jämtland Härjedalen. Det finns goda exempel på hur kommuner har ökat andelen lokal mat, såsom Strömsunds kommun som upphandlat kött från lokalt slakteri och Härjedalens kommun som upphandlat levande djur för slakt och styckning för att möjliggöra lokalt deltagande i upphandlingar.

I Jämtlands län används ett dynamiskt inköpssystem (DIS) för livsmedel inom kommunernas gemensamma upphandlingssamverkan. Systemet gör det möjligt för leverantörer att ansluta löpande och har utvecklats för att öka möjligheterna för små och medelstora livsmedelsföretag att delta i offentliga affärer.[107] Genom att sänka trösklarna för lokala producenter kan DIS bidra till ökad andel lokala livsmedel i offentliga kök och därmed stärka den regionala livsmedelsförsörjningen.

3.4.3 Besöksnäring

Besöksnäringen är en central del av Jämtlands läns ekonomi och har stor betydelse för konsumtion av lokala livsmedel. Turismen bidrar till livskraftiga samhällen och möjliggör för invånarna att bo och verka i hela länet. Ekologisk hållbarhet är avgörande, eftersom matupplevelser och naturbaserade aktiviteter som skidåkning, vandring och sportfiske bygger på en välbevarad miljö.

Beläggningen på kommersiella boendeanläggningar (hotell, stugbyar, vandrarhem, camping, förmedlat boende) uppgick 2024 till 2,9 miljoner gästnätter, en marginell ökning med 3 000 gästnätter jämfört med 2023. Omsättningen i besöksnäringen är 6,23 miljarder kronor per år och genererar omkring 8 000 helårsarbeten, varav 5 090 direkta.[108]

Evenemang spelar en viktig roll för länets attraktivitet och ekonomi. Storsjöyran är det största evenemanget, följt av Åre Höstmarknad och Storsjöcupen i Östersund.[109] Utöver dessa genomförs ett stort antal idrottsevenemang, konserter och marknader som lockar besökare från hela landet. De största reseanledningarna till länet är aktivitetsupplevelser

svenska maten i länets offentliga måltider är beräknat utifrån rikssnittet för kostnad per måltid.

[107] https://upphandlingskontoret.se/leverantor/dynamiskt-inkopssystem-dis-for-leverantorer.html 2026-05

[108] Jämtland Härjedalen Turism (JHT), *Turistfakta* (2025). [https://jht.se/wp-content/uploads/2025/10/TURISTFAKTA-2025_web.pdf]

[109] Jämtland Härjedalen Turism (JHT), *Turistfakta* (2025). [https://jht.se/wp-content/uploads/2025/10/TURISTFAKTA-2025_web.pdf]

såsom skidåkning, vandring och cykling, samt sevärdheter, evenemang och shopping.[110]

Säsongsvariationerna i besöksnäringen påverkar efterfrågan på livsmedel tydligt. Under vintersäsongen, då skidturismen är som störst, ökar behovet av restaurangmåltider, lokal mat och snabbrörliga varor kraftigt i fjälldestinationerna. Sommartid skapar vandring, cykling och fisketurism en bredare och mer geografiskt spridd efterfrågan, där gårdsbutiker, caféer, lokala marknader och småskaliga producenter får en viktig roll. De stora evenemangen – såsom Storsjöyran, Storsjöcupen och världscuptävlingar – leder till kortvariga men intensiva konsumtionstoppar som kräver god planering av logistik och leveranser.[111]

Turismen bidrar samtidigt till att stärka den lokala konsumtionen av livsmedel. Besökare som kommer till länet efterfrågar i hög grad lokala råvaror och måltidsupplevelser som speglar regionens identitet, vilket ger små och medelstora producenter en viktig marknad utöver den ordinarie befolkningen. Restauranger, hotell och aktivitetsföretag fungerar som viktiga kanaler för lokala produkter och skapar volymer som gör det möjligt för producenter att växa, investera och utveckla nya varor. Den ökade efterfrågan under högsäsong bidrar därmed till att hålla igång produktion och förädling även under lågsäsong, vilket stärker både lönsamhet och regional försörjningsförmåga.[112]

———————————————————————————————

Konsumtionen i Jämtlands län drivs av hushåll, restauranger, offentliga måltider och besöksnäringen, som tillsammans formar efterfrågan på lokala livsmedel. Hushållen och offentliga sektorn står för den mest stabila konsumtionen, medan restaurangsektorn och turismens säsongsvariationer skapar stora volymer och tydliga toppar. Tillsammans lägger dessa aktörer grunden för det följande kapitlet om gastronomi, marknad och internationalisering

---

[110] Jämtland Härjedalen Turism (JHT). *Rese- och besöksanledning i Jämtlands län*, 2022–2023

[111] Jämtland Härjedalen Turism (JHT). *Säsongsvariationer och konsumtionsmönster i fjälldestinationer*, 2020–2023. Region Jämtland Härjedalen. *Livsmedelsstrategiskt faktaunderlag – besöksnäring och konsumtion*, 2024.

[112] Jämtland Härjedalen Turism (JHT). *Måltidsturism och lokal mat i Jämtlands län*, 2021–2024. Region Jämtland Härjedalen. *Livsmedelsstrategiskt faktaunderlag – besöksnäring och konsumtion*, 2024. Tillväxtverket. *Besöksnäringens ekonomiska betydelse – regional analys*, 2022–2023.

4 Gastronomi, marknad och internationalisering

Jämtlands läns gastronomi utgör en central del av regionens livsmedelsprofil och är samtidigt en strategisk motor för marknadsutveckling och internationalisering. Den starka traditionen av mathantverk, samiska näringar, fäbodkultur och kreativa gastronomiska uttryck skapar ett varumärke med hög autenticitet och kvalitet. Dessa värden är inte bara kulturellt betydelsefulla – de formar också regionens konkurrenskraft på nationella och internationella marknader.

I detta kapitel presenteras hur gastronomi, marknad och export hänger samman och hur de tillsammans kan stärka både lönsamhet och robusthet i Jämtlands läns livsmedelssystem.

4.1 Ledande gastronomi som strategisk tillgång

Fokusområde 3 i den nationella livsmedelsstrategin 2.0, *svensk kvalitet och gastronomi*, betonar att svensk matkultur, kvalitet och ursprung stärker både konkurrenskraft och beredskap. När efterfrågan på svenska och lokalt producerade livsmedel ökar skapas stabilare marknader för producenter, kortare värdekedjor och en mer motståndskraftig livsmedelsförsörjning. Konsumtion av svenska livsmedel bidrar även till ett lägre klimatavtryck än motsvarande importerade produkter, vilket ytterligare stärker systemets långsiktiga hållbarhet.

Jämtlands län har en utmärkande gastronomisk profil med ett stort antal mathantverkare och medaljörer i SM i mathantverk genom tiderna. Totalt finns det cirka 130 lokala matproducenter[113], varav ett flertal gårdsmejerier och hantverksmässiga bryggerier och bagerier. Länet har dessutom ett starkt restauranglandskap med restauranger och caféer representerade i White Guide.[114] Dessa fungerar som skyltfönster för regionens livsmedel och förstärker kopplingen mellan gastronomi och lokal konsumtion.

[113] WSP. *Företag och sysselsatta – livsmedelsindustrin. Jämtlands län.* 2025. På uppdrag av Tillväxtverket. I siffran ingår inte jordbruksföretag.
[114] 2026-04-01
https://whiteguide.com/se/sv/search?query=J%C3%A4mtland%20&type=restaurant&execute=true

Den småskaliga strukturen skapar goda förutsättningar för innovation, hantverkskvalitet och produktutveckling. Kombinationen av korta värdekedjor, lokala råvaror och nära relationer mellan producenter och konsumenter stärker både gastronomin och regionens attraktionskraft.

4.1.1 Samisk gastronomi och matsuveränitet

De samiska näringarna är en unik del av länets livsmedelsprofil och bidrar till både kulturell och ekologisk robusthet. Samisk matsuveränitet – rätten och möjligheten att upprätthålla, utveckla och kontrollera sina egna traditionella och kulturellt grundade matsystem - bygger på självbestämmande, traditionell kunskap och hållbara brukningsmetoder. Renkött, fiske, jakt och förädling skapar lokala produkter med hög kvalitet och stark förankring i landskapet. Dessa näringar diversifierar utbudet och stärker systemets motståndskraft vid störningar i globala leveranskedjor.

4.1.2 Fäbodbrukets kulturarv

Fäbodbruket – sedan 2024 ett immateriellt kulturarv enligt UNESCO – är en annan tydlig del av länets kulturarv. Levande fäbodar bidrar till kulturmat, bevarande av öppna landskap och biologisk mångfald. De skapar också en kontinuitet av kunskap och lokala förädlingsmetoder som stärker regionens förmåga att producera mat med små insatsmedel och hög kvalitet. Fäbodbrukets produkter och berättelser förstärker varumärket Jämtland Härjedalen och ökar efterfrågan på lokala livsmedel.[115]

4.1.3 UNESCO Creative City of Gastronomy

Sedan 2010 är Östersund och Jämtlands län utsett till UNESCO Creative City of Gastronomy. Medlemskapet stärker regionens internationella synlighet och skapar möjligheter för utbyten, innovation och affärsutveckling med syfte att förena kreativitet, hållbarhet och gastronomi. [116]

Utmärkelsen bidrar till ett starkt regionalt varumärke som lockar besökare, investerare och samarbetspartners. Ett starkt gastronomiskt varumärke ökar efterfrågan på lokala produkter, vilket i sin tur stärker producenternas ekonomiska stabilitet och regionens livsmedelsberedskap. Kopplingen till andra kreativa sektorer – musik, design, hantverk och litteratur – breddar

[115] UNESCO. https://unesco.se/fabodkulturen-antagen-till-unescos-lista-over-levande-kulturarv/. 260320
[116] UNESCO. *Creative cities*; *Östersund* [https://www.unesco.org/en/creative-cities/Ostersund] 260504

effekterna och skapar ett resilient ekosystem av kulturella och ekonomiska värden. [117]

4.2 Marknad utanför länet

Det övervägande ekonomiska värdet av livsmedel som produceras i Jämtlands län kommer från mjölk, matfisk och nötkött. Dessa produktkategorier genererar störst intäkter i försäljning utanför regionen. Handel sker över läns- och regiongränser och volymerna varierar, vilket gör det svårt att exakt beräkna värdet av försäljningen utanför länet.

För produktkategorier som lamm, fläskkött, grönsaker, bär, frukt och potatis är produktionsvolymerna små och därmed även den regionalekonomiska effekten. På gårdsnivå kan försäljning utanför länet däremot vara avgörande för lönsamhet. Ett exempel på svårighet att mäta ekonomiskt värde är länets stora äggpackeri, som säljer mer än hälften av äggen utanför Jämtland, och där produktionen till stor del sker utanför länet – vilket försvårar isolering av regionalt exportvärde.

Det saknas idag branschspecifik exportstatistik för renkött, nötkött, ost, dryck och mathantverk, vilket försvårar uppföljning och strategiska beslut.[118]

4.2.1 Hinder och potential för export och internationalisering

Den globala efterfrågan på livsmedel ökar samtidigt som klimatförändringar och geopolitisk instabilitet försämrar möjligheterna att producera mat på många håll i vår omvärld. I det sammanhanget är Jämtlands läns livsmedelsproduktion en potentiell resurs men värdet av varuexporten av livsmedel är i nuläget låg. Orsaken är delvis regionens struktur med småskaliga producenter och geografiska förutsättningar men även att det hos företagen upplevs som komplicerat och resurskrävande med export.[119] Samtidigt finns en stark gastronomisk profil och ett växande intresse för nordiska livsmedel internationellt – vilket skapar en potential för nya marknader.

Många producenter saknar kapacitet, eller har svagt intresse, att leverera de volymer som krävs för internationella marknader eller större

[117] Östersunds kommun, UNESCO creative city of gastronomy; Aktiviteter. (2026-04-13) (https://www.ostersund.se/kommun-och-politik/kvalitet-och-resultat/unesco-creative-city-of-gastronomy/aktiviteter.html] 260504
[118] SWECO, *Företagsinspel till revidering av livsmedelsstrategin.* (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.
[119] SWECO, *Företagsinspel till revidering av livsmedelsstrategin.* (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.

distributörer. Detta begränsar möjligheten att möta krav på kontinuitet, standardisering och leveranssäkerhet. Därtill tillkommer faktorer som långa avstånd, höga transportkostnader och begränsade distributionslösningar vilket gör export mindre konkurrenskraftig. Detta påverkar särskilt färskvaror och produkter med kort hållbarhet. [120]

Trots hinder finns betydande möjligheter att utveckla export och internationalisering genom att utgå från regionens styrkor:

GASTRONOMINS VÄRDE OCH STYRKOR INOM EXPORT OCH INTERNATIONALISERING

Gastronomiskt varumärke: En stark profil med mathantverk, gårdsmejerier, prisbelönta producenter och restauranger i White Guide.

Samisk gastronomi och rennäring: Renkött och samiska förädlade produkter har en unik identitet och ett växande internationellt intresse.

Fäbodbruk, immateriellt kulturarv: Fäbodbrukets immateriella kulturarvsstatus skapar ett narrativ som kan användas för att positionera produkter med stark terroir och tradition

Unesco Creative City of Gastronomy: Internationell status och synlighet som öppnar dörrar för samarbeten, marknadsföring och exportfrämjande aktiviteter.

Matturism, export på hemmaplan: Besökare efterfrågar lokala råvaror och måltidsupplevelser, vilket ökar lokal konsumtion och skapar nya marknader för internationella gäster.

Innovation och utveckling: Gastronomin driver produktutveckling, förädling och nya företag inom livsmedel och besöksnäring.

Robusthet: En stark gastronomisk profil ökar efterfrågan på lokala råvaror och stärker korta värdekedjor.

4.2.2 Matturism som strategisk väg för internationalisering

Matturism fungerar som en exportarena på hemmaplan, där gastronomi, natur och kultur tillsammans skapar upplevelser som höjer betalningsviljan

[120] SWECO, *Företagsinspel till revidering av livsmedelsstrategin.* (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.

och stärker regionens internationella profil. Genom att turister reser hit och tar del av lokala matupplevelser kan företagen nå internationella kunder utan att vara beroende av stora volymer eller traditionell export.

Företagarstrukturens småskalighet är en konkurrensfördel i mötet med besöksnäringen. Lokala, hantverksmässiga produkter och korta kedjor skapar unika måltidsupplevelser som stärker matturism och ökar efterfrågan på lokalt producerad mat.

Upplevelserna bygger varumärke genom berättelser, kvalitet och autenticitet, vilket i sin tur skapar efterfrågan på lokala produkter som besökare fortsätter att efterfråga när de återvänder till sina hemländer.

Matturismen bidrar också till ökad robusthet i livsmedelssektorn genom att diversifiera intäktsströmmarna för producenter, som både kan sälja direkt till turister och samtidigt stärka sin position på andra marknader. För att ta tillvara denna potential krävs dock stärkt samverkan mellan livsmedelssektorn och besöksnäringen, gemensamma strukturer och långsiktiga prioriteringar. På så sätt kan regionens identitet, gastronomi och upplevelser fungera som en kraftfull dragkraft för internationalisering och hållbar tillväxt. [121]

4.3 Gastronomins koppling till robusthet

Gastronomi, marknad och internationalisering bidrar till ett robust livsmedelssystem genom att:

- diversifiera marknader och minska sårbarhet vid svängningar i lokal efterfrågan,
- öka lönsamhet och investeringsförmåga hos producenter,
- stärka varumärket och därmed efterfrågan på lokala produkter även inom länet,
- skapa fler ben att stå på för småskaliga aktörer,
- öka kunskap, innovation och kvalitet genom internationella samarbeten.

Gastronomi och besöksnäring fungerar som katalysatorer för denna robusthet genom att skapa värde, synlighet och efterfrågan som inte är beroende av stora volymer.

[121] SWECO, *Företagsinspel till revidering av livsmedelsstrategin.* (2025). Rapport framtagen för Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtland.

Jämtlands gastronomi är en strategisk styrka som bygger på småskalighet, kulturarv och hög kvalitet. Den skapar ett starkt varumärke, driver innovation och öppnar dörrar till nationella och internationella marknader. Exporten är liten men potentialen stor – särskilt genom matturism, som fungerar som ”export på hemmaplan” och stärker både lönsamhet och robusthet i livsmedelssystemet.

5 Kunskap, kompetens och innovation

Regionens förmåga att utveckla ett robust livsmedelssystem är nära kopplat till länets demografi, utbildningsnivåer och kompetensförsörjning. I ett län med gles bebyggelse, åldrande befolkning och begränsad arbetskrafttillgång blir utbildning, forskning och regionala kunskapsmiljöer centrala för systemets förmåga att utvecklas och hantera störningar.

Kapitlet visar hur ett sammanhållet ekosystem av kompetensförsörjning och innovation är avgörande för att skapa en långsiktig robusthet.

5.1 Kompetens – en robusthetsfråga

Jämtlands läns demografiska struktur har stor betydelse för livsmedelskedjans långsiktiga utveckling och robusthet. En åldrande befolkning, en hög andel småhushåll och en geografiskt ojämn fördelning av arbetskraft skapar utmaningar som påverkar hela värdekedjan – från primärproduktion till förädling, logistik, offentlig sektor och gastronomi. När färre unga finns tillgängliga på arbetsmarknaden riskerar både jordbruk, rennäring, fiskodling och förädling att stå inför kompetensbrist, särskilt i de delar av länet där avstånden är långa och företagen småskaliga.[122]

Samtidigt innebär den lägre utbildningsnivån bland män i primärproduktionen att innovationskraften och förmågan att ta till sig ny teknik kan begränsas, medan den högre utbildningsnivån bland kvinnor stärker kompetensen i offentlig sektor och gastronomi men kan skapa obalanser i tekniska och agrara yrken där kvinnor har lägre representation.[123]

Glesheten i länet innebär dessutom att rekrytering och kompetensförsörjning är särskilt utmanande. Långa avstånd och små företag gör det svårare att erbjuda konkurrenskraftiga villkor och karriärvägar, vilket påverkar både arbetskraftstillgång och företagens utvecklingsmöjligheter. I Jämtlands län blir detta särskilt tydligt genom den småskaliga företagsstrukturen, där enskilda företag är mer sårbara för sjukdom, arbetskraftsbrist och generationsväxling.[124]

---

[122] Se 2.2.1 denna rapport
[123] Se 2.2.1 denna rapport
[124] Lantbrukarnas Riksförbund (LRF). *Social hållbarhet i de gröna näringarna* (2023)

Detta innebär att kompetensförsörjningen är en avgörande del av länets försörjningsförmåga, eftersom ett livsmedelssystem inte kan vara motståndskraftigt utan tillgång till arbetskraft, relevanta utbildningsstrukturer och innovationsmiljöer som kan hantera förändrade förutsättningar. Robusthet handlar därför inte enbart om produktion, förädling och beredskap, utan lika mycket om människor, kunskap och förmågan att anpassa sig.

Den ökande digitaliseringen och tekniska utvecklingen ställer krav på kompetens som inte alltid finns lokalt, samtidigt som klimatförändringarna kräver ny kunskap om odlingssystem, sorter och anpassningsstrategier. Även beredskap och krishantering förutsätter utbildning i kontinuitetsplanering, riskhantering och lagerhållning för att företag ska kunna upprätthålla produktion och leveranser vid störningar.

Den omfattande regelbördan inom primärproduktion och förädling innebär också ett ökat behov av administrativ och juridisk kompetens. För små företag i glesa områden är detta en särskild utmaning, eftersom regelverkens komplexitet kräver kunskap som inte alltid finns lokalt.

Sammantaget visar detta att länets demografiska struktur och kompetensförsörjningen inte är ett sidokapitel i livsmedelssystemet, utan en grundpelare för länets robusthet. Förmågan att rekrytera, utbilda och behålla rätt kompetens är avgörande för att livsmedelskedjan ska kunna utvecklas, anpassas och stå emot framtida utmaningar.

5.2 Forskning, utveckling och robusthet

För att möta kompetensutmaningarna behövs ett starkt kunskaps- och innovationssystem. I Jämtlands län finns ett brett nätverk av aktörer för forskning och utveckling inom matens värdekedja, inom exempelvis entreprenörskap till förädling och konsumtion. Detta kan bidra till systemets robusthet genom att stärka kunskapsbasen, diversifiera produktionen och skapa förutsättningar för innovation.

Mittuniversitetet bedriver utbildning och forskning inom regional utveckling, turism och gastronomi tillsammans med andra universitet och samarbetspartners inom hela Europa. Därtill har man en ledande roll inom Unesco Creative Cities Networks forskarplattform.

Torsta AB utgör ett kunskapscentrum och kluster för de gröna näringarna med fokus på utveckling, utbildning och testbäddsverksamhet. Genom praktiska odlingsförsök, innovationsarbete och kunskapsspridning bidrar Torsta till utvecklingen av hållbara produktionssystem anpassade för vår geografis förhållanden. Torsta bedriver sedan många år odlingsförsök i inlandsklimat på uppdrag av bland annat Sveriges Lantbruksuniversitet

(SLU), vilket gör platsen till en viktig testbädd för agrar utveckling i norra Sverige.

I AKIS-systemet, agricultural knowledge och innovation system, pekas de gröna klustren ut som intermediärer och viktiga sammanlänkande noder mellan forskning, utbildning och näringsliv.[125] Torsta är såväl del i Gröna kluster Sverige som drivande i att stärka det regionala ekosystemet utifrån de gröna näringarnas perspektiv.

Länet har genom olika aktörer goda samarbeten med Norge, så som Nord-Universitetet, Matnavet på Märe, Oi! Tröndersk samt Rörosmat. SINTEF, Nibio och Ruralis är andra relevanta parter. Förutsättningarna för de areella näringarna är ganska lika på båda sidor om gränsen och ett utökat samarbete är strategiskt viktigt, inte minst ur ett beredskapsperspektiv.

Eldrimner – Nationellt resurscentrum för mathantverk- bidrar till forskning och utveckling inom småskaligt mathantverk och ingår i Stockholms universitets Centrumbildning PLATE (Svenskt forskningscentrum för resilienta måltider) som fokuserar på resilienta måltider och förbättrad beredskapsplanering. Eldrimner stärker även kopplingen mellan småskalig livsmedelsproduktion och forskning genom deltagandet i rådgivande grupp till Formas programkommitté för livsmedelsforskning som utgår från de globala hållbarhetsmålen.[126]

Vattenbrukscentrum Norr AB är en av landets tre noder för utveckling av svenskt vattenbruk. Genom forskning tillsammans med främst SLU på kallvattensarterna röding och regnbåge, som utgör nästan all svensk produktion av matfisk, stärks produktionens hållbarhet och den biologiska mångfalden – vilket är centralt för ett robust livsmedelssystem. På stationen hålls även regionala öringstammar av bevarandeskäl och dessa blir oftast utplanterade som sportfisk.

Sammantaget stärker samarbetena och innovationer inom odling, vattenbruk och förädling motståndskraften mot klimatförändringar och höjer länets långsiktiga försörjningsförmåga. Genom testbäddar som Torsta och Vattenbrukscentrum Norr kan nya produktionssystem utvecklas och utvärderas under verkliga förhållanden. Det nära samarbetet med aktörer i Norge möjliggör kunskapsutbyte över gränsen, vilket är särskilt viktigt ur ett beredskapsperspektiv. Koppling till forskningsmiljöer och FORMAS genom Eldrimner och PLATE samt Torsta och projekt i samarbete med SustAinimal stärker dessutom utvecklingen av resilienta måltider och robusta värdekedjor. Tillsammans visar dessa satsningar att innovation är en del av länets beredskap, inte enbart en utvecklingsfråga.

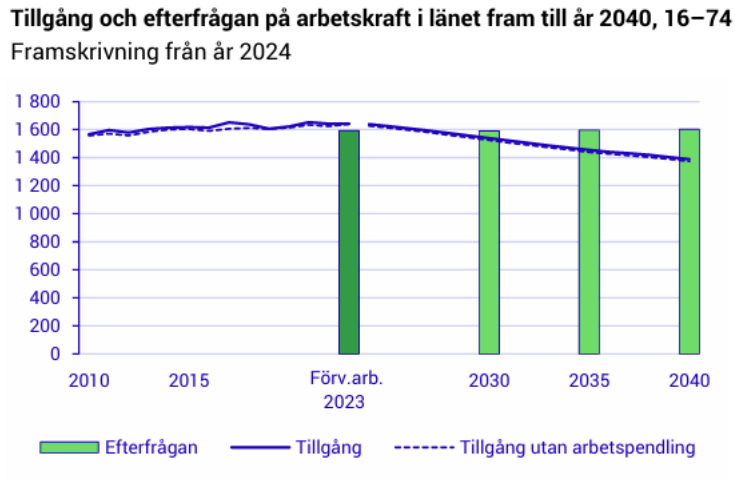
---

[125] Jordbruksverket (2022). AKIS – *kunskaps- och innovationssystem för jordbruket*.
[126] Eldrimner nationellt resurscentrum för mathantverk

5.3 Kompetensutveckling och arbetskraftsförsörjning

Tillgång till rätt kompetens är avgörande för att uppnå en hållbar livsmedelkedja. En regional utbildningsstruktur bidrar till att säkerställa kompetens i hela värdekedjan, från primärproduktion till förädling och gastronomi.

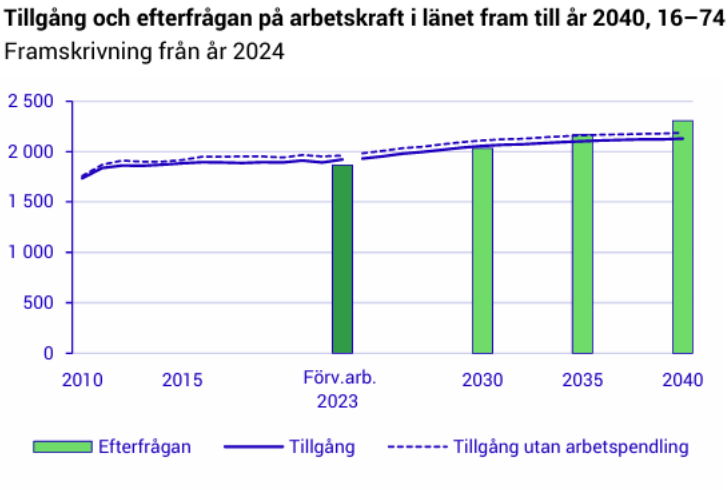
Enligt Statistiska centralbyrån, SCB, förväntas tillgången på restaurang- och livsmedelsutbildade i Jämtlands län minska med cirka 15 procent fram till år 2040. Orsaken är att antalet examinerade och antalet som flyttar till länet beräknas bli mindre än antalet som lämnar arbetskraften, flyttar från länet eller vidareutbildar sig. Trenden för tillgänglig arbetskraft är dalande där den förväntade effekten är brist på arbetskraft från år 2040.

Figur 6. Tillgång och efterfrågan på arbetskraft i Jämtlands län kopplat till Restaurang – och livsmedelsutbildning. Utbildningar som ingår: Gymnasieskolans restaurang- och livsmedelsprogram samt motsvarande äldre utbildning. Här ingår även motsvarande arbetsmarknadsutbildningar och utbildningar inom komvux. Närmare 85 procent har en inriktning mot restaurang och storhushåll, medan resterande omkring 15 procent har en inriktning mot tillverkning och hantering av livsmedel. Källa: SCB, Statistiska centralbyrån. *Regionala trender och prognoser 2025*.

Trenden för tillgång på arbetskraft inom naturbruk, inklusive lantbruk, trädgård- samt skogsbruk, är däremot svagt positiv där bedömningen är att det bör vara en balans mellan efterfrågan och tillgång på arbetskraft 2040 i länet.[127]

[127] Källa: SCB, Statistiska centralbyrån. *Regionala trender och prognoser* 2025.

Figur 7. Tillgång och efterfrågan på arbetskraft i Jämtlands län kopplat till Naturbruksutbildning. Utbildningar som ingår: Gymnasieskolans naturbruksprogram och motsvarande äldre utbildning. Här ingår även motsvarande arbetsmarknadsutbildningar och utbildningar inom komvux. Källa: Källa: SCB, Statistiska centralbyrån. *Regionala trender och prognoser 2025*.

5.3.1 Gymnasial och eftergymnasial utbildning

I Jämtlands län finns tre gymnasieskolor som erbjuder naturbruksprogrammet och utbildningar inom de gröna näringarna. Jämtlands Gymnasieförbund bedriver naturbruksprogrammet på Torsta i Ås samt på Wången i Alsen. Dille Gård i Ås bedriver naturbruksprogrammet i privat regi. Jämtlands gymnasieförbund bedriver även utbildning inom restaurang och livsmedel i Östersund och Åre. Därtill anordnas gymnasial och eftergymnasial utbildning av flera olika aktörer inom områdena naturbruk, jakt och vilt, restaurang, livsmedel samt fiskodling.

Eldrimner, nationellt resurscentrum för mathantverk, erbjuder vuxenutbildningar och kurser inom branscherna mejeri, bageri, charkuteri och förädling av bär, frukt och grönsaker samt fiskförädling. 2024 utbildade sig drygt 200 personer vid kurserna i Ås, cirka 40 personer av dem var från Jämtland.[128]

Torsta AB och Eldrimner bedriver tillsammans en ettårig YH-utbildning inom mathantverk med fokus på mejeri, bageri och charkuteri. Runt 20 elever examineras årligen från utbildningen.

Mittuniversitetet har omsatt forskningsprojekt som Gastrocert och Saint till utbildningsinsatser. Bland annat har utbildningar inom gastronomi utvecklats i samarbete med partneruniversitet inom Unesco Creative Cities

[128] Eldrimner nationellt resurscentrum för mathantverk

Network. Exempel på detta är den internationella masterutbildningen Master of Food City Design.

Sammantaget är utbildningsstrukturen en viktig del av länets försörjningsförmåga. Den stärker kompetens inom primärproduktion, förädling, restaurang och gastronomisk utveckling.

5.3.2 Samisk traditionell kunskap

Árbediehtu – samisk traditionell kunskap – utgör en viktig del av regionens kunskapsbas och ligger utanför det traditionella utbildningssystemet. Den bygger på helhetssyn, långsiktighet och samspel mellan människa och natur. Urfolk världen över betonar vikten av att kunskapen förvaltas av folket självt. Integrering av árbediehtu i regionala strategier och handlingsplaner stärker både kulturell hållbarhet och ekologisk robusthet.

Sammanfattningsvis är kunskap, kompetens och innovation en avgörande del av Jämtlands läns robusthet. I ett län med begränsad arbetskraft, stora avstånd och småskaliga strukturer blir utbildningssystemet, forskningsmiljöerna och de gröna klustren centrala för att säkerställa att livsmedelskedjan kan hantera störningar, utvecklas långsiktigt och bidra till en trygg livsmedelsförsörjning.

Källförteckning

Arla Foods. (2026). *Östersunds mejeri.* Tillgänglig på: https://www.arla.se/om-arla/mejerier/ostersund-mejeri/ (arla.se in Bing) (åtkomst 2026-04-01).

Dryckesrapporten 2023. (2023). LRF Lokal Mat och Dryck.

Eldrimner. (2024–2026). *Nationellt resurscentrum för mathantverk. Mathantverk.se.* Tillgänglig på: https://www.mathantverk.se (åtkomst 2026-03-11). Östersund.

Eurostat. (2025). *Population density by NUTS2 and NUTS3 regions.* Tillgänglig på: https://ec.europa.eu/eurostat (åtkomst 2026-04-01).

Ferguson, A., Holmsten, T., Hultin, H., Jansson, A., Nilsson, A. & Olsson, F. (2018). *Jämtlands läns självförsörjningsgrad – en kartläggning av primärproduktionen och analys av dess utvecklingsmöjligheter.* Uppsala.

Folkhälsomyndigheten. (2024). *En hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion.* Stockholm.

Företagarna. (2023). *Företagarfakta Jämtlands län.*

Jämtland Härjedalen Turism (JHT). (2019–2025). *Turistfakta; Besöksnäringens utveckling; Måltidsturism; Säsongsvariationer.* Östersund.

Jämtlandsgården Livsmedel AB. (2026). *Om verksamheten.* Tillgänglig på: http://www.jamtlandsgarden.com (åtkomst 2026-04-01).

Jordbruksverket. (2021–2026). *Hållbar mat – en komplex fråga* (2026); *Jordbruksmarkens användning 2023*; *Ekologisk växtodling 2023*; *Mjölkstatistik 2024*; *Slaktstatistik 2024*; *Potatis – odlingsråd och växtskydd* (2024); *Utsädesproduktion av potatis i Sverige* (2021); *Direktförsäljning av livsmedel* (2022); *Ängs- och betesmarksinventeringen (TUVA)* (2023); *Svensk försörjningsförmåga* (2023); *Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin. Årsrapport 2023*; *Generationsväxling i lantbruket – enkätstudie* (2026); *Regelförenkling inom de gröna näringarna* (2022-2024). Statistikdatabaser BLIS, betesmark, företag, utbildning m.m.

Landsbygdsnätverket. (2023–2024). *Framtidens lantbruk – etableringsförutsättningar för unga lantbrukare.*

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF). (2023–2024). *Så kan jordbruket bidra till klimatomställningen* (2023); *Social hållbarhet i de gröna näringarna* (2023); *Gröna Näringar – hållbara lösningar för framtiden* (2024); *Grönt näringslivsindex* (2024). *Skogen – Ryggraden i landsbygdens ekonomi.* (2025). Stockholm.

Länsstyrelsen Jämtlands län. (2024–2026). *Årlig uppföljning av miljömålen i Jämtlands län; Fiske.* Tillgänglig på: https://www.lansstyrelsen.se/jamtland/djur/fiske.html (åtkomst 2026-04-01). Östersund.

Livsmedelsverket. (2023–2025). *Kartläggning av kritiska och strategiska varor* (2024); *Livsmedelsförsörjningen i siffror* (2025); *Kompetensförsörjning i livsmedelskedjan – nuläge och utmaningar* (2023); *Regelförenkling för livsmedelsföretag* (2023); *Fakta om offentliga måltider* (2024); *Slakt på gården* (regelverk).

Ludvig & Co, Swedbank, Sparbankernas riksförbund. (2026). Lantbruksbarometern 2026.

Mittuniversitetet. (2020–2026). Forskning inom gastronomi, turism och regional utveckling. Östersund.

Norrlandsägg. (2024). Produktionsuppgifter.

Norrmejerier. (2026). Leverantörsdata.

OECD. (2023). *Food Systems Transformation – Economic and Policy Drivers.* Paris: OECD Publishing.

PWC. (2021). *Ett klimat i förändring – Hur Jämtlands läns näringsliv påverkas av klimatförändringar i andra länder.* Stockholm.

Region Jämtland Härjedalen. (2022–2025). *Regional utvecklingsstrategi 2030*; *Regional transportplan 2022–2033*; *Regionalt serviceprogram 2023–2030*; *Livsmedelsstrategiskt faktaunderlag – lokal mat och konsumtion* (2024); *Livsmedelsstrategiskt faktaunderlag – besöksnäring och konsumtion* (2024). Östersund.

Regeringen. (2025). *Livsmedelsstrategin 2.0.* Stockholm.

Riksdagen. (2024/25). Motion 2189 *Stärkt konkurrenskraft och lönsamhet i svenskt lantbruk.*

RISE Research Institutes of Sweden. (2026). *Naturresursernas roll i livsmedelsberedskapen – potential och begränsningar.* Stockholm.

Samer.se. (2026). *Sápmi.* Tillgänglig på: https://www.samer.se/sapmi (åtkomst 2026-03-25).

Sametinget. (2023–2026). *Statistik om renägare, renskötselrätt och renslakt*; *Rennäringen i Sverige*. Tillgänglig på: https://sametinget.se/statistik (åtkomst 2026-04-01).

SCB – Statistiska centralbyrån. (2023–2026). Befolkningsstatistik; hushållsstatistik; utbildningsnivå; företagare; fritidsfiske; *Försämrad lönsamhet i livsmedelsbranscherna* (2024). Stockholm.

SLU – Sveriges lantbruksuniversitet. (2023). *Urfolksperspektiv på livsmedelsstrategin*; *Klimatförändringar och svensk animalieproduktion.* Uppsala.

SWECO. (2025). *Företagsinspel till revidering av livsmedelsstrategin*; *Sydsamiska livsmedelsnäringar i Jämtlands län*; *Blå näringar i Jämtlands län – Regionala möjligheter och flaskhalsar.* Stockholm.

Tillväxtanalys. (2023). *Företagande och entreprenörskap i Jämtlands län.*

Tillväxtverket. (2021–2023). *Tillgänglighet till kommersiell och offentlig service 2021*; *Småskaliga livsmedelsföretag* (2023); *Besöksnäringens ekonomiska betydelse – regional analys* (2022–2023); *Regional besöksnäringsstatistik – konsumtion och säsongsvariationer* (2022-2023). Stockholm.

Torsta AB. (2022–2026). Odlingsförsök och AKIS-samarbeten. Östersund.

UNESCO. (2024–2026). *Fäbodkulturen – immateriellt kulturarv*; *Creative City of Gastronomy – Östersund.* Paris. Tillgänglig på: http:/www.unesco.org och https://unesco.se

Upphandlingskontoret Jämtland. (2026). *Dynamiskt inköpssystem (DIS för livsmedel).* Tillgänglig på: https://upphandlingskontoret.se (åtkomst 2026-05-01).

White Guide. (2026). *Restauranger i Jämtlands län.* Tillgänglig på: https://whiteguide.com (åtkomst 2026-04-01).

WSP. (2025). *Företag och sysselsatta – livsmedelsindustrin*; *Företag och antal sysselsatta inom livsmedelshandeln*; *Livsmedelssektorns regionala kompetensförsörjning.* Stockholm.

Östersunds kommun. (2026). *UNESCO – Creative City of Gastronomy - Aktiviteter.* Tillgänglig på https://www.ostersund.se (åtkomst 2026-05-04)

Länsstyrelsen
Jämtlands län

www.lansstyrelsen.se